

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra technické a informační výchovy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Pavla Málková

**Úroveň motoriky dítěte při zápisu do ZŠ v kontextu
technických činností**

OLOMOUC 2021

Vedoucí práce: PhDr. Pavlína Částková, Ph.D.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem svou magisterskou diplomovou práci s názvem „*Úroveň motoriky dítěte při zápisu do ZŠ v kontextu technických činností*“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího práce a použila jen literaturu a další zdroje, které jsou v práci uvedeny.

V Olomouci dne 2. 7. 2021

Podpis

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych chtěla poděkovat své vedoucí práce PhDr. Pavlíně Částkové, Ph.D. za cenné rady, trpělivost, vstřícnost, ochotu a celkovou podporu při vedení mé diplomové práce.

Dále děkuji Základní škole a mateřské škole Rudoltice, kde jsem mohla praktickou část realizovat, především děkuji panu řediteli Mgr. Pavlu Dvořáčkovi, který mi věnoval svého volného času a dal mi spoustu cenných rad do budoucna.

Velice ráda bych poděkovala také své rodině za trpělivost a podporu v průběhu celého studia.

OBSAH

ÚVOD.....	7
1 Školní zralost.....	8
1.1 Vymezení pojmu školní zralost	8
1.2 Tělesná zralost	9
1.3 Psychická zralost.....	9
1.4 Sociální zralost.....	11
1.5 Lateralita	12
1.5.1 Levoruké dítě	13
2 Předškolní věk.....	14
2.1 Tělesný vývoj a vývoj motoriky	14
2.1.1 Hrubá motorika	14
2.1.2 Jemná motorika.....	15
2.2 Vývoj poznávacích procesů	15
2.2.1 Myšlení	15
2.2.2 Paměť	16
2.2.3 Pozornost	16
2.2.4 Řeč	16
2.2.5 Vnímání	17
2.3 Emoční a sociální vývoj.....	17
3 Mladší školní věk	18
3.1 Tělesný vývoj a vývoj motoriky	18
3.2 Vývoj poznávacích procesů	18
3.2.1 Myšlení	19
3.2.2 Paměť	19

3.2.3	Fantazie a představivost.....	19
3.2.4	Řeč	19
3.2.5	Vnímání	20
3.3	Vývoj emocionální a sociální	20
4	Vstup do 1. ročníku	21
4.1	Povinná školní docházka	21
4.2	Zápis do základní školy	21
4.2.1	Zápis do základní školy v době Covid 19.....	22
4.2.2	Tradiční zápis do 1.třídy	22
4.2.3	Netradiční zápis do 1. třídy.....	23
4.3	Odklad povinné školní docházky.....	24
4.4	Přípravné třídy	25
4.5	Systém školství a posuzování školní zralosti v zahraničí	25
5	Technické dovednosti a zručnosti	28
5.1	Vymezení základních pojmů technické výchovy	28
5.1.1	Dovednost	28
5.1.2	Schopnost.....	28
5.1.3	Zručnost	29
5.2	Technická výchova v primárním a preprimárním vzdělávání	29
5.3	Realizace technické výchovy v mateřské škole.....	31
5.4	Realizace technické výchovy v základní škole.....	32
5.5	Technická výchova v rámcových vzdělávacích programech pro předškolní a základní vzdělávání.....	33
5.5.1	Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání	34
5.5.2	Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání.....	37
5.5.3	Člověk a svět práce.....	39

6	Výzkumné šetření.....	41
6.1	Vymezení problému a cíle výzkumu	41
6.2	Design výzkumu	42
6.2.1	Kvalitativní výzkum	42
6.2.2	Případová studie.....	43
6.2.3	Pozorování	43
6.2.4	Rozhovor.....	43
6.3	Charakteristika výzkumného vzorku	44
6.3.1	Charakteristika školy	44
6.4	Průběh výzkumu	45
6.5	Rozhovor s panem ředitelem Základní školy a mateřské školy v Rudolticích 49	
6.6	Analýza a interpretace dat.....	53
6.7	Shrnutí výsledků a diskuse	54
6.8	Doporučení do praxe.....	57
	ZÁVĚR.....	67
	SEZNAM LITERATURY.....	68
	SEZNAM ZKRATEK	72
	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	73
	SEZNAM TABULEK	74
	SEZNAM PŘÍLOH	75

ÚVOD

Diplomová práce se zabývá problematikou úrovně motoriky dítěte při zápisu do základní školy (dále jen ZŠ) v kontextu technických činností. Diplomová práce obsahuje teoretickou a empirickou část a je složena ze šesti kapitol.

Teoretická část má za cíl zpracovat teoretická východiska zápisů do ZŠ v kontextu technických činností. Dále tato část práce vychází z odborné literatury a pramenů. Teoretická část zahrnuje pět kapitol, ve kterých je charakterizována školní zralost, dále vymezený předškolní a mladší školní věk, další kapitola se zabývá vstupem do prvního ročníku ZŠ a poslední kapitola je věnována technickým dovednostem a zručnostem, kde lze najít základní vymezení pojmů a jako hlavním tématem je rámcový vzdělávací program předškolního a základního vzdělávání.

Empirická část bude obsahovat výzkum kvalitativního charakteru. Je rozdělena na dvě dílčí části. První část obsahuje pozorování při zápisu do 1. tříd v ZŠ Rudoltice. Obsahem druhé části je rozhovor s ředitelem ZŠ Rudoltice, Mgr. Pavlem Dvořáčkem. Předmětem zájmu bylo, jak se realizuje zápis do 1. tříd v době pandemie COVID – 19.

Cílem diplomové práce je odpovědět na předem stanovené a dané výzkumné otázky. Také pomáhá nahlédnout na situaci z co nejvíce úhlů pohledu, a tak poskytnout širší náhled na aktuální problematiku.

Výstupem diplomové práce je vytvořený strukturovaný zápis do prvních tříd ZŠ, který je zaměřen především na úroveň jemné motoriky dětí. Zápis je tematicky veden k pohádce O Perníkové chaloupce a obsahuje sedm stanovišť. Jednotlivá stanoviště se zabývají úrovní řeči, matematických schopností, schopnost orientace, úroveň motoriky pohybu a ruky a v poslední řadě hudební činnosti. V diplomové práci nalezneme metodicky popsaná jednotlivá stanoviště spolu s přílohami nezbytnými pro vykonání zápisu. Dále jsme spolu s ukázkovým zápisem vytvořili hodnotící arch úrovně školní zralosti dítěte, který slouží paní učitelce k diagnostice dětí při jednotlivých stanovištích.

TEORETICKÁ ČÁST

V teoretické části se věnujeme problematice a vymezení školní zralosti dítěte, předškolního a mladšího školního věku, samostatného vstupu do 1. ročníku základní školy, technických dovedností a zručností.

1 Školní zralost

V této kapitole se zaměřujeme na vysvětlení pojmu školní zralost z různých úhlů pohledů. Dále také klasifikaci a k tomu přidružená lateralita.

1.1 Vymezení pojmu školní zralost

Školní zralost je důležitým aspektem pro vstup do ZŠ. Vstup do ZŠ je velký krok pro dítě i celou jeho rodinu. Dítě se ocitá v nové roli, musí se naučit vnímat a respektovat novou autoritu (Dušková a Pugnerová, 2019).

„Školní zralost bývá definována jako způsobilost dítěte k absolvování školní výuky“ (Jucovičová a Žáčková, 2014, s. 24).

Kropáčková (2008) uvádí školní zralost jako systém souborů, do nichž patří oblasti mentální, fyzické a sociální.

Bednářová a Šmardová (2011) poukazuje na sedm aspektů spojené s připraveností dítěte do školy, do kterých patří:

sebevědomí

zvědavost – zájem, touha po nových věcech

schopnost jednat s určitým cílem – vytrvalé jednání

sebeovládání – zvládání svého chování

schopnost pracovat s ostatními – respektovat ostatní

schopnost komunikovat – vyjádření myšlenek

schopnost spolupracovat – uznávat názor ostatních, prosazovat své myšlenky

Jucovičová a Žáčková (2014) poukazují na zralosti, které sledujeme u dětí, jsou to:

tělesná

sociální

kognitivní

1.2 Tělesná zralost

Vyšetřením tělesné zralosti se zabývá pediatr. Je třeba zvážit tělesnou vyspělost, výšku a váhu, přibližně se uvádí (20 kg, 120 cm). Za předpokladu individuality a genetické predispozice dítěte. Dále je nutné zvážit unavitelnost dítěte či odolnosti vůči psychické námaze (Bednářová a Šmardová, 2011).

„Věk dítěte je prvním a rozhodujícím kritériem k zápisu do první třídy. K nástupu do školy v témže roce jdou všechny děti, které k 31. srpnu dovrší šesti let věku. Děti, které oslaví šest let do konce kalendářního roku, jdou k zápisu podmínečně“ (Dušková a Pugnerová, 2019, s. 15).

Jucovičová a Žáčková (2014) seznamují s dalším sledovaným faktorem tělesné zralosti, kterým je zdravotní stav dítěte. Dítě, které má vrozené onemocnění, či celkově oslabený organismus může být příčinou školní neúspěšnosti. Důležité zhodnocení spolu s pediatrem, zda odklad školní docházky nepomůže k rozvoji a vývoji posílení imunity dítěte.

1.3 Psychická zralost

Myšlení je jednou z dílčích oblastí, kterou řadíme do kognitivní vyspělosti, ta je součástí psychické zralosti (Jucovičová a Žáčková, 2014).

Dušková a Pugnerová (2019) uvádí faktory, které mají vliv na působení psychické zralosti u dítěte. Jedná se o prostředí, kde se dítě nachází, rodinné zázemí a v neposlední řadě samotná výchova. Na psychiku dítěte mohou zřetelně působit vrozené dispozice.

Při odkladu školní docházky z důvodu nezralosti kognitivních funkcí, je zapotřebí danou oblast více rozvíjet, trénovat zábavnou formou, dostatečně motivovat. Mezi základní kognitivní funkce, které je důležité mít osvojené pro vstup do základní školy patří:

- **vizuomotorika**
- **grafomotorika**
- **řeč**
- **sluchové vnímání**
- **zrakové vnímání**
- **vnímání prostoru**
- **vnímání času**
- **základní matematické představy**

V oblasti motorických schopností zapojujeme celé tělo. Dítě se každodenními činnostmi v životě učí koordinaci těla a jemných pohybů ruky spolu se souhrou rukou a očí. Mezi činnosti, které zdokonalují koordinaci těla dítěte patří oblékání, stolování, základní hygienické dovednosti, tvoření z papíru, malování, modelování a navlékání korálek (Bednářová a Šmardová, 2011).

„Pojem grafomotorika pod sebou skrývá psychické i motorické činnosti, které jsou důležité pro psaní, kreslení a malování“ (Otevřelová, 2016, s. 118).

Formou zábavného učení a procvičování by si děti měly osvojit základy uvolnění ruky pro následný nácvik psaní. Písmo se skládá z vlnovek, elips, smyček a čar. Na grafomotorice je nejdůležitější se naučit správný úchop tužky (Dušková a Pugnerová, 2019).

„Palec drží, prostředníček podpírá a ukazováček je položen lehce shora (lehké položení můžeme motivovat zobáním kuřátek a ukazováčkem na pero lehce poklepeme)“ (Jak správně psát, online).

Velmi důležitou roli při vyšetření školní zralosti je řeč. Řeč je komunikativní prostředek a je podstatnou oblastí ve školní úspěšnosti. Dítě potřebuje mluvené řeči porozumět, aby chápalo, co po něm chceme. V případě nezralosti řeči mohou problémy vést k nezapojení

se do kolektivu, problémy s nácviem čtení a psaní. Při neosvojení řeči se mohou projevit specifické poruchy učení, jako je dyslexie, dysgrafie či dysortografie. U dětí se snažíme rozšiřovat jejich slovní zásobu formou vyprávění pohádek, příběhů, učení se básniček, písniček, říkadél. Pokud dítě není zralé v řečové oblasti je nutné navštívit logopeda (Bednářová a Šmardová, 2011).

Vnímání umožňuje dítěti poznávat svět pomocí smyslů. Sluchem vnímáme hodně podnětů z našeho světa. Dítě se učí naslouchat, rozlišovat zvuky, porozumět slyšené řeči (Otevřelová, 2016).

Zrak je pro nás největším přenašečem informací o okolním světě. Je důležitý pro osvojení trivia. Zrakové vnímání rozvíjíme pomocí kartiček, pexesa, domina, pracovních listů, knížek (Bednářová a Šmardová, 2011).

„Orientace v makroprostoru, například v místnosti, na hřišti, ve školce je stejně důležitá, jako orientace v mikroprostoru, tedy v sešitě, na obrázku, na stránce. Zhoršené prostorové vnímání znepríjemní školákovi život v mnoha předmětech“ (Otevřelová, 2016, s. 94).

Bednářová a Šmardová (2011) tvrdí, že dítě se má nejprve orientovat na svém těle a poté v prostoru. Osvojuje si pojmy nahoře/dole, vpravo/vlevo, první/poslední a nakonec přidává předložkové vazby (v, nad, pod, před, za, vedle, mezi).

Časové údaje je pro dítě velmi obtížné vnímat a rozumět jim. Děti nerozlišují blízkou a vzdálenou minulost, je dobré jim čas uvádět podle věcí, které znají velmi dobře (bude to trvat tak dlouho, jak trvá Večerníček). Spolu s dětmi tvoříme denní režim a neustále opakujeme, co děláme ráno, v poledne, odpoledne, večer, aby měly představu o části dnech (Otevřelová, 2016).

Na osvojení matematických představ se podílí velká řada schopností a dovedností, které jsou nezbytně důležité. Mezi ně řadíme: řeč, jemná a hrubá motorika, časové, prostorové, zrakové a sluchové vnímání (Bednářová a Šmardová, 2011).

1.4 Sociální zralost

„Emoční a sociální zralostí rozumíme přiměřenou kontrolu citů a impulzů, schopnost pobývat bez úzkosti mimo svou rodinu v kolektivu vrstevníků, umět s nimi komunikovat,

přijmout novou roli žáka a spolužáka, podřídít se autoritě učitele“ (Dušková a Pugnerová, 2019, s. 19).

Sociální zralost je veřejností podceňovanou složkou zralosti dítěte při vstupu do ZŠ. Společnost si myslí, že dítě dozraje ve školním prostředí. Sociálně-emoční zralost, ale nesmí být podceňována a opomíjena, hraje velkou roli v zapojení se do kolektivu. Dítě by mělo při vstupu do ZŠ znát své jméno, příjmení, popřípadě bydliště. Umět pozdravit, poděkovat a poprosit je pro mnohé základem výchovy, ale u někoho je to kámen úrazů, tyto formy základů společenského chování by mělo mít osvojené každé dítě, které je chystá na vstup do základní školy (Jucovičová a Žáčková, 2014).

1.5 Lateralita

Lateralita je přednostní používání jednoho z párových orgánů, pozorujeme lateralitu ruky, nohy, oka i ucha. Nejdůležitější je spojení oko-ruka pro budoucího prvňáčka. Na základě přednostního používání orgánů rozlišujeme praváctví, leváctví, ambidextrie. Nevyhraněnou lateralitu, tzn. dítě střídá během činnosti ruce, protože nemá ještě zautomatizovaný pohyb nazýváme ambidextrie (Otevřelová, 2016).

Křišťanová (1998) uvádí lateralitu tvarovou a funkční. Tvarová lateralita je zřejmá, porovnání pravé a levé poloviny obličeje. Funkční lateralita je přednostní užívání jedné z párových orgánů, který pracuje rychleji.

K posouzení laterality potřebujeme anamnézu. Je to soubor informací o dítěti, které jsou získané plánovaným pozorováním. Pozorování využívají především učitelé v mateřské škole (dále jen MŠ), kteří sledují při různých aktivitách používání levé či pravé ruky. Činnosti, které pozorujeme jsou například sahání po předmětech, gestikulace, házení míčkem, používání tužky, otevírání dveří, navlékání korálků, držení lžice a stavění věže z kostek (Bednářová a Šmardová, 2014).

Zkoušky na vedoucí ruky (Sovák, 1962):

Zkouška sepnutí rukou

(sepneme obě ruce, kde se prsty vzájemně zaklesnou, palec ruky, který je nahoře je pokládán za vedoucí ruku)

Zkouška navlékání

(na silnější nit se navléká jehla nebo korálek, vedoucí ruka je ta, která navléká jehlu oproti přidržované niti, pokud se obě ruce pohybují proti sobě, jedná se o nevyhraněnou lateralitu)

Test sirky

(přes dvě paralelně ležící sirky se položí jedna sirka napříč, vedoucí ruka je ta, která pokládá sirku)

Současné kreslení

(jednou rukou kreslíme čtverec, druhou kruh, vedoucí ruka strhne ke stejné činnosti i druhou rukou)

Kreslení obrázků jednou i druhou rukou

(menší děti kreslí kolečko, větší domeček, všímáme si velikosti, pevnosti, směru linie, ale hlavně malých detailů)

1.5.1 Levoruké dítě

Křišťanová (1998) uvádí leváctví jako jednu z individuálních zvláštností dítěte. Tento jev charakterizuje jako funkční převahu levé ruky. Přednostně používá i dolní končetiny.

„Výchova levorukého dítěte musí být jednotná, a proto učitel a vychovatel cílevědomě podporují přednostní používání vedoucí levé ruky při všech činnostech dítěte (zvláště při výuce psaní, kreslení, a v pracovním vyučování) ve škole, mimo školu i v rodině“ (Věstník MŠ a kultury a informací, 1967, sešit 4).

Otevřelová (2016) seznamuje se způsoby psaní u leváků, dolní a horní způsob. Dolní způsob psaní je v odborné literatuře určen, jako správný. Dítě při psaní si zakrývá levou část strany, vhodné z pozice učitelky je předepsat např. v písance daný jev na opisování i na pravou část strany, aby to dítě přehledně vidělo. Horní způsob psaní je jiný v tom, že dítě při psaní či kreslení vidí svůj dosavadní výtvar. Dítě by se mělo držet stylu takového, který mu vyhovuje.

2 Předškolní věk

„V širokém smyslu slova se jako předškolní věk označuje celé období od narození až po vstupu do školy. Takové široké pojetí má svůj praktický význam při plánování sociálních a výchovných opatření pro děti před jejich povinnou školní docházkou“ (Langmeier a Krejčíková, 2006, s. 87).

Vágnerová (1999) uvádí, že se období předškolního věku odehrává ve věkovém rozpětí od 3 do 6 let. Ukončení této vývojové etapy je samotný vstup do základní školy. Dítě si začíná osvojoval základy společenského chování, uvědomuje si svou roli a vnímá její obsah.

2.1 Tělesný vývoj a vývoj motoriky

Pilařová a Šimek (2012) uvádí, že v předškolním období dítě získá na váze 2-3 kg a vyrostne o 5-7 cm. Zlepšuje se pohybová koordinace, pohyby dítěte jsou preciznější, smysluplnější, dítě je rychlejší, díky nápodobě dokáže přesně zopakovat daný prvek po dospělém. Děti volí pohybové hry v tomto období – skákání, hopsání, házení, běhání, stoj na jedné noze, lezení po žebříku. Plně se zde upevňuje schopnost samoobsluhy, dítě se samo obléká, uklízí si po sobě hračky, pečuje o svou hygienu.

Motorika je sledována rodiči a pediatrem již od narození dítěte. Je to hlavním zdrojem informací, že je dítě v pořádku. Postupně zvedá hlavičku, otáčí se, sedí, leze, stojí, běhá, skáče (Otevřelová, 2016).

2.1.1 Hrubá motorika

Na začátku období jsou pohyby rukou a nohou nejisté, ale ke konci se vše plně zautomatizuje. Rovněž i pohyby jako je běhání, skákání, lezení, stání na jedné noze, jízda na kole, na lyžích, bruslích a plavání (Čížková a Šimíčková, 2008).

Otevřelová (2016) tvrdí, že učitelky v MŠ plně podporují rozvoj svalových skupin, tím propojení pravé a levé hemisféry. Propojení hemisféry je velmi důležité, představme si dítě, které leze, zde se skvěle propojují hemisféry a ovládají ruce a nohy.

2.1.2 Jemná motorika

Rozvoj jemné motoriky je důležitý pro manipulaci s tužkou, míčem, umět jíst příborem, a pro rozvoj manuálních zručností (Čížková a Šimíčková, 2008).

V MŠ děti neustále motivujeme k rukodělným činnostem, vyrábíme z papíru, z přírodnin dále s modelínou, těstem, hlinou, mozaikami, stavebníci, kostkami, pískem, korálků či luštěnin. Aktuální stav dítěte je posouván každým stříháním, lepením, modelováním, zatloukáním, navlékáním, motání, šroubováním, sestavováním nebo trháním. Díky různým postupům práce a manipulací s pomůckami a nástroji zapojujeme vždy jinou svalovou část ruky (svaly ruky, dlaně, zápěstí, prstů). Jiné svalové části budeme zapojovat při trhání či stříhání (Otevřelová, 2016).

Pilařová a Šimek (2012) uvádí, že rozvoj kresby úzce souvisí s rozvojem jemné motoriky. Dítě se nejprve pokouší o spontánní čarání, které pokaždé znamenají podle dítěte něco jiného. Postupně přechází k napodobování tvarů, až je schopno nakreslit postavu člověka, tzv. hlavonožce. Kresba předškoláka je ve většině případů velmi kreativní, učitelé MŠ by měli rozvíjet dítě v kresbě, umožnit mu ideální podmínky a možnost využití různých typů materiálů.

2.2 Vývoj poznávacích procesů

Dušková a Pugnerová (2019) uvádí, že se jedná o zralost, která se ovlivněna vrozenými dispozicemi, rodinou a výchovou.

2.2.1 Myšlení

Myšlení přechází z předpojmového na úroveň názorného. Dítě přemýšlí v jednotných úsecích podle podobnosti. Poukazuje na to, co si zažilo či vidělo. Rozvoj názorného myšlení vede k pojmenování jednotlivých věcí (auto, dům, hrnek), ale nechápe jejich souvislosti s dalšími skupinami (Čížková a Šimíčková, 2008).

Jucovičová a Žáčková (2014) představují myšlení jako přechod od egocentrického myšlení k názornému. Dítě vnímá svět, je středem dění, co dítě nevidí, to neexistuje. Vnímání reálného světa dětskýma očima je velmi zkreslené, dítě vidí jen to, co chce, co potřebuje. U dětí předškolního věku hraje velkou roli fantazie. Dítě si fantazií dopomáhá ve hře, kreslení, vymýšlení pohádek. Objevuje se bájná lhavost, dítě si vymýšlí.

2.2.2 Paměť

Pilařová a Šimek (2012) charakterizují paměť u předškolního věku dítěte jako mechanickou, konkrétní a krátkodobou. Mechanická paměť souvisí s naučeným a neustálým opakováním dané věci, např. básničky. Paměť konkrétní znamená, že si dítě pamatuje konkrétní situace, události než pouhý popis.

Jucovičová a Žáčková (2014) uvádí, že na vývoj paměti má vliv dozrávání centrální nervové soustavy. Kapacita paměti se dá ovlivnit hraním her na rozvoj paměti, např. pexeso.

2.2.3 Pozornost

Pozornost dítěte je velmi nestálá. Pokud dítě je koncentrované na danou činnost, je schopno si zapamatovat nové informace. S postupným přibýváním věku dítěte se jeho pozornost prodlužuje (Jucovičová a Žáčková, 2014).

2.2.4 Řeč

Pilařová a Šimek (2012) uvádí, že řeč se stává dorozumivacím prostředkem komunikace. Zastává důležitou roli v kolektivu. Dítě pomocí řeči dokáže vyjadřovat své potřeby, zážitky, přání, pocity. Některé MŠ poskytují logopedickou pomoc na odstranění řečových nedostatků, mezi které patří např. dyslálie.

V tomto vývojovém období se rozvíjí slovní zásoba. Dítě dokáže mluvit ve větách, spojovat věty i vytvořit krátký příběh (Jucovičová a Žáčková, 2014).

2.2.5 Vnímání

„Vnímání převládá synkretické (celistvé), při němž dítě nevyčleňuje podstatné části předmětů, nerozeznává základní vztahy mezi nimi. Vnímá především nápadné předměty, které upoutaly jeho pozornost a především ty předměty, které mají vztah k činnosti“ (Šimíčková a Čížková, 2008, s. 69).

Jucovičová a Žáčková (2014) uvádí, že zrakové vnímání se zlepšuje, dítě je schopno odlišit detaily, stranově obrácené tvary i pravolevou orientaci.

Sluch je podstatný prostředek komunikace, který velmi ovlivňuje rozvoj řeči a myšlení. Při pozorování sluchového vnímání nás zajímá úroveň fonematického uvědomování, s čímž souvisí rozvoj čtenářských dovedností. Dítě dokáže vyloučit zvuky z pozadí, pokud je v prostředí, kde je velký hluk, ruší to jeho pozornost. K rozvoji sluchové analýzy a syntézy přispívá rytmizace básniček, říkadél, rozpočítávkadel. Pro správnou výslovnost je podstatné rozlišovat jednotlivé hlásky (Bednářová a Šmardová, 2011).

2.3 Emoční a sociální vývoj

Jucovičová a Žáčková (2014) tvrdí, že kolem třetího roku věku dítěte si dítě začíná uvědomovat samo sebe, objevuje se období první vzdoru, tzv. „jáství“. Dítě nejen, že si své „já“ uvědomuje, ale také silně prosazuje a to se neobejde bez konfliktů v rodině. Vzdorováním dítě překračuje hranice, které dítěti nastavili rodiče. Jedná se ale o běžnou vývojovou etapu, která je projevem socializace dítěte do společnosti.

Dalším vývojový mezníkem je osvojování sociálních rolí, jak uvádí Pilařová a Šimek (2012). V rodině je dítě v roli syna, dcery, sourozence. Pochycuje a následně napodobuje jednání dospělých ve hře např. dívka si hraje s panenkou a dostane se do role matky a její chování je velmi podobné chování její matky. V MŠ se jeho role mění, je žákem a kamarádem. Pro úspěšnou socializaci dítěte bychom měli věnovat pozornost:

vztah dítěte k rodičům

sourozenecká konstelace a vztahy k sourozencům

vztahy k prarodičům

vztah k vrstevníkům

vztah dítěte k sobě samému.

3 Mladší školní věk

„Vstupem dítěte do školy nastupuje vývojová etapa mladšího školního věku. Zpravidla ji vymezujeme časovým úsekem od 6-7 let do 11 let, kdy se začínají objevovat první známky pohlavního dospívání (pubescence)“ (Šimíčková a Čížková, 2008, s. 93).

Langmeier a Krejčíková (2006) představují tuto vývojovou oblast jako vcelku nezajímavou. Není zde takový vývojový posun jak tomu bylo v předešlé oblasti předškolního věku. Jedná se o přechodné období mezi předškolním věkem a následným dospíváním. Avšak psychologické studie vyvracejí tuto domněnku. Vývoj je nepřetržitý a dítě dosahuje pokroků ve všech směrech.

3.1 Tělesný vývoj a vývoj motoriky

Pohyby dítěte jsou rychlejší, přesnější, svalová síla je větší, což má za vliv probouzející se zájem o kolektivní pohybové hry. Mezi dětmi jsou vidět rozdíly, které si děti uvědomují samy. Na základě fyzické zdatnosti si děti vytvářejí postavení ve skupině. Slabší žáci se stávají samotáři a mohou se projevit neurotické obtíže či poruchy chování. Nebo naopak své nedostatky kompenzují v jiné oblasti a tím zůstávají na dobrém postavení v kolektivu a nestávají se z nich tzv. outsideři (Langmeier a Krejčíková, 2006).

Pilařová a Šimek (2012) uvádí, že pohyby dítěte jsou koordinované a plynulé. V současné době opadá zájem o sporty, z důvodu rozvoje médií. Škola či rodina by měla seznámit a vést děti ke správnému životnímu stylu. Toto vývojové období patří mezi poslední, kdy se dítěti mohou předat tyto návyky. Důležité je dítě vést k pohybu na čerstvém vzduchu, tím otužuje své tělo a zvyšuje imunitu. Stravovací návyk je podstatný, aby jídelníček obsahoval veškeré složky potravin, kterými potřebuje dětské tělo získat živiny. Zdokonaluje se jemná motorika, pohyby jsou přesnější a jemnější. Vyhledává hry spojené se zručností a trpělivostí.

3.2 Vývoj poznávacích procesů

V dnešní době je člověk ovlivňován médii, podstatné je umět rozlišit, co je skutečná realita a co je virtuální realita, jak uvádí Pilařová a Šimek (2012). Dítě je výborný posluchač, co mu ukážeme, řekneme hned si zapamatuje. Rodiče tráví s dětmi spoustu času, doprovází ho na zájmové kroužky, uklízí, vaří, pracují v dílně, na zahradě. Jedná se o období, kdy dítě

vyžaduje být v kontaktu s dospělým. Objevuje se zájem o encyklopedie, dítě touží po získání nových informací a faktech.

3.2.1 Myšlení

Vágnerová (1999) uvádí, že myšlení dětí v mladším školním věku je podloženo na základě skutečnosti. Dítě dává přednost poznávání nových věcí na základě ověření si pravdivosti. Z tohoto důvodu již od počátku školní docházky učitel ověřuje svůj výklad prakticky, vysvětluje ho dětem na konkrétním příkladu.

3.2.2 Paměť

Paměť je na počátku neúmyslná a mechanická. Velmi záleží na motivaci a projevu učitele, jak dokáže dítě zaujmout, čím větší koncentrace na daný jev, tím větší pravděpodobnost zapamatování si (Čížková a Šimíčková, 2008).

Pilařová a Šimek (2012) uvádí, že si dítě lépe pamatuje něco, co vidí, co si zkusí či zažije. Proto učitelé zařazují do výuky názorné a skupinové vyučování, které je spojené s reálnými zážitky.

3.2.3 Fantazie a představivost

Představivost dosahuje nejvyšší úrovně u školáka, dokáže však rozlišit realitu od fantazie. Do fantazijního světa proniká skrze knihy, jak uvádí Čížková a Šimíčková (2008).

Dítě si rozvíjí svou fantazii pomocí hry s pomůckami (knoflík, vařečka, zbytky látky, kamínek) a s těmito netradičními hračkami si hraje, vymýšlí příběhy, jak uvádí Pilařová a Šimek (2012).

3.2.4 Řeč

Při vstupu do ZŠ se rozvíjí slovní zásoba, souvisí to s nácvikem čtení a psaní. Vývojová dyslalie neboli patlavost by se již neměla objevovat (Ptáček a Kuželová, 2013).

Výrazně se rozvíjí řeč, která je brána jako prostředek komunikace. Dítě si v ZŠ osvojuje nové významy slov, rozšiřuje svou slovní zásobu, seznamuje se s gramatickými pravidly. Řeč napomáhá k zapamatování informací a chápeme ji jako základní předpoklad úspěšného školního učení (Langmeier a Krejčíková, 2006).

3.2.5 Vnímání

„Ve všech oblastech vnímání – zejména zrakového a sluchového – pozorujeme ve školním věku právě z tohoto hlediska výrazné pokroky. Dítě je pozornější, vytrvalejší, všechno důkladně zkoumá, je pečlivé a ve svém vnímání méně závislé na svých okamžitých přáních a potřebách než mladší dítě“ (Langmeier a Krejčíková, 2006, s. 120).

Pilařová a Šimek (2012) uvádí, že děti jsou výbornými pozorovateli, mají smysl pro detail a pozorovací schopnosti. Vnímání času a prostoru je výrazně lepší než v předškolním věku. Jejich představy jsou již více objektivní, co se týká časových údajů, ale jsou stále vázány na konkrétní situace.

3.3 Vývoj emocionální a sociální

Děti v kolektivu s vrstevníky se učí sdělovat své názory, přání, potřeby, ale následně i respektovat názory druhých. S tímto úzce souvisí seberegulace. Jedná se o schopnost dítěte věnovat se školním povinnostem a upřednostnit je před svými zájmy (Langmeier a Krejčíková, 2006).

Vstup do ZŠ je významný mezník pro dítě. Pilařová a Šimek (2012) uvádí, že u dítěte dochází ke zkvalitnění socializace. Již není pouze s rodinnými příslušníky a kamarády, ale setkává se s novými autoritami, spolužáky, trenéry. Dítě se ocitá v různých sociálních rolích, je to dítě, žák, kamarád, spolužák, spoluhráč. Musí avšak rozlišit vyjadřování k ostatním, hlavně vůči autoritě – učitel, ředitel. Kolem 7. ,8. věku dítěte dochází k tzv. autonomní morálce a samo dokáže rozlišit, co je dobré a naopak.

4 Vstup do 1. ročníku

V následující kapitole se seznámíme s oblastmi, jako jsou povinná školní docházka, zápis do základní školy tradiční i netradiční, odklad školní docházky a přípravná třída.

4.1 Povinná školní docházka

„Povinná školní docházka začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne šestého roku věku, pokud mu není povolen odklad. Dítě, které dosáhne šestého roku věku v době od září do konce června příslušného školního roku, může být přijato k plnění povinné školní docházky již v tomto školním roce, je-li přiměřeně tělesně i duševně vyspělé a požádá-li o to jeho zákonný zástupce. Podmínkou přijetí dítěte narozeného v období od září do konce prosince k plnění povinné školní docházky podle věty druhé je také doporučující vyjádření školského poradenského zařízení, podmínkou přijetí dítěte narozeného od ledna do konce června doporučující vyjádření školského poradenského zařízení a odborného lékaře, která k žádosti přiloží zákonný zástupce“ (školský zákon č. 561/2004 Sb.).

4.2 Zápis do základní školy

Beníšková (2007) uvádí, z jakého důvodu se pořádá zápis do ZŠ. Hlavní příčinou je seznámení dítěte s prostředím školy. U zápisu se sledují znalosti, dovednosti a vědomosti dítěte z následujících oblastí: sdělit své jméno, adresu, věk, poznat barvy, základní geometrické tvary, písmena svého jména, přednes básničky, vyjmenovat číselnou řadu, orientace v prostoru a čase, kresba člověka, vyhraněná lateralita a samotné projevy chování při zápisu.

Každá škola má povinnost přijmout každé dítě s místem bydliště v příslušném obvodu. V případě rozhodnutí zákonných zástupců o jinou volbu ZŠ pro své dítě než v místě bydliště jsou rodiče dítěte povinni informovat vedení školy v místě bydliště (Jucovičová a Žáčková, 2014).

Otevřelová (2016) seznamuje s průběhem zápisu dítěte do ZŠ. Dítě je doprovázeno jedním či oběma zákonnými zástupci. S sebou je nutné si vzít občanský průkaz zákonných zástupců a rodný list dítěte. Každá škola si průběh zápisu vytváří podle sebe, dítěti se někde věnuje jedna paní učitelka, v jiných případech dítě postupuje po stanovištích ve škole

a věnuje se mu více paních učitelek. Dítě přechází z jednoho stanoviště na druhé a na každém plní jiné úkoly. Často dítě po škole provází dítě z nejvyššího ročníku na dané škole.

4.2.1 Zápis do základní školy v době Covid 19

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) vydalo opatření, které mění průběh zápisu dětí do ZŠ ve školním roce 2020/2021. Mimořádné opatření vydala vláda kvůli zajištění bezpečí obyvatelstva v souvislosti s onemocněním COVID – 19. Zápis k povinné školní docházce se uskuteční v dubnu, jak je to uvedeno ve školském zákoně.

„Vzhledem k výše uvedeným mimořádným opatřením situace vyžaduje:

organizovat zápisy bez osobní přítomnosti dětí ve škole. Upřednostnit, pokud je to možné, podání přihlášky bez osobní přítomnosti zákonného zástupce dítěte ve škole (datová schránka, email s elektronickým podpisem), případně dle konkrétní situace osobně do školy nebo poštou.

pro příjem žádostí o přijetí k povinné školní docházce stanovit dostatečně dlouhé období v rozmezí stanoveném školským zákonem, tedy od 1.4.2020 do 30.4.2020“ (Opatření k zápisům do ZŠ pro školní rok 2020/2021, online).

V podrobnějších informacích MŠMT doporučilo po skončení mimořádných opatření uspořádat setkání se zapsanými dětmi. Setkání by mělo být zaměřené na seznámení s prostředím školy, třídy, vzdělávacím programem a učiteli. Samotný zápis proběhne distanční formou a to předáním nezbytné dokumentace pro přijetí dítěte na ZŠ. V případě potřeby komunikaci mezi školou a zákonnými zástupci by škola měla použít běžné ICT nástroje pro distanční komunikaci. Škola přijímá děti podle předem daných kritérií a přednostně přijímá děti ze spádové oblasti (Opatření k zápisům do ZŠ pro školní rok 2020/2021, online).

4.2.2 Tradiční zápis do 1.třídy

„U tradičního zápisu dochází k diagnostice školní zralosti Jiráskovou modifikací Kernova testu, tzv. Orientační test školní zralosti sestávající se ze tří subtestů“ (Fasnerová, 2016, s. 60).

Dittrich (1992) uvádí, že v roce 1951 A. Kern představil svůj Grundleistungstest, který byl vytvořený jako jednoduchý test pro učitelovo prozkoumání školní zralosti. Test se skládal:

- Dítě „píše“ psaníčko
- Obkreslení krátké věty napsané psacím písmem
- Nakreslení dětské postavy
- Obkreslení skupiny teček
- Poskládat z rozhozených kostek požadovaný počet
- Určení na ukázané kartičce počet bodů

Jirásek vytvořil modifikaci Kernova testu nazývanou Orientační test školní zralosti.

Orientační test školní zralosti je upravená forma Kernova testu, kterou vytvořil Jirásek.

Test obsahuje:

- kresba mužské postavy
- obkreslení psacího písma
- obkreslení skupiny teček

Fasnerová (2016) uvádí, že paní učitelka při zápisu sleduje úroveň v oblasti řečové, grafomotorické, sociální a v neposlední řadě i mechanickou paměť. Pokud je dítě nejisté v nějaké oblasti při zápisu, po konzultaci se zákonnými zástupci doporučí návštěvu v pedagogicko-psychologické poradně (dále jen PPP) nebo ve speciálně pedagogickém centru (dále jen SPC). Ve specializovaném zařízení se dítěte ujme speciální pedagog či psycholog a provede diagnostiku, zda by dítěti neměl být navržený odklad školní docházky.

4.2.3 Netradiční zápis do 1. třídy

Netradiční zápis se objevuje ve školách častěji než tradiční zápis do 1. třídy. Velmi často se prostředí školy odehrává v pohádkové atmosféře, kde je dítě hlavním hrdinou a jeho posláním je překonat nástrahy, které ho čekají v učebnách ZŠ. Zápis je postaven na motivaci, kde je dítě plně vtaženo do děje pohádky a po různých stanovištích je doprovázeno rodiči. Úkoly jsou tematicky zaměřené, dítě je průběžně diagnostikováno a zároveň dostává odměnu. Pozornost dítěte lpí na splněných úkolech, touhou, co bude dál. Z pohledu dítěte je tato forma

zápisu příjemnější. Naopak ze strany pedagogů je velmi náročná na organizaci a samotný průběh (Fasnerová, 2012).

4.3 Odklad povinné školní docházky

Informace k odkladu povinné školní docházky uvádí § 37 školského zákona následovně:

(1) Není-li dítě po dovršení šestého roku věku tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to písemně zákonný zástupce dítěte do 31. května kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku, odloží ředitel školy začátek povinné školní docházky o jeden školní rok, pokud je žádost doložena doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení, a odborného lékaře nebo klinického psychologa. Začátek povinné školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku.

(2) Při zápisu do prvního ročníku základní škola informuje zákonného zástupce dítěte o možnosti odkladu povinné školní docházky.

(3) Pokud se u žáka v prvním roce plnění povinné školní docházky projeví nedostatečná tělesná nebo duševní vyspělost k plnění povinné školní docházky, může ředitel školy se souhlasem zákonného zástupce žákovi dodatečně v průběhu prvního pololetí školního roku odložit začátek plnění povinné školní docházky na následující školní rok.

(4) Pokud ředitel školy rozhodne o odkladu povinné školní docházky podle odstavce 1 nebo 3, doporučí zároveň zákonnému zástupci dítěte vzdělávání dítěte v přípravné třídě základní školy nebo v posledním ročníku mateřské školy, pokud lze předpokládat, že toto vzdělávání vyrovná vývoj dítěte (školský zákon č. 561/2004 Sb.).

Návrh na odklad povinné školní docházky může navrhnout zákonným zástupcům dítěte učitelka MŠ či ředitel ZŠ po absolvování zápisu do 1. tříd. Rodiče objednají dítě na vyšetření a posouzení školní zralosti do PPP či SPC. Poté rodiče píší žádost o odložení školní docházky adresované ředitelství školy (Pilařová a Šimek, 2012).

Jucovičová a Žáčková (2014) uvádí, že konečné rozhodnutí o odkladu povinné školní docházky je na zákonných zástupcích dítěte.

4.4 Přípravné třídy

Přípravné třídy jsou určeny dětem s odkladem školní docházky, dětem se sociálním znevýhodněním, dětem ohroženým sociálně-patologickými jevy nebo dětem azylantům. Cílem je naučit děti základy sebeobsluhy, českého jazyka a zabezpečit bezproblémový přechod do ZŠ. Vzdělávání je určeno podle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (Pilařová a Šimek, 2012).

Ve školském zákoně č. 561/2004 Sb. §47 jsou přípravné třídy definovány:

Obec, svazek obcí, kraj a registrovaná církev a náboženská společnost, které bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy, mohou zřizovat přípravné třídy ZŠ pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj, přednostně děti, kterým byl povolen odklad povinné školní docházky. Přípravnou třídu lze zřídit, pokud se v ní bude vzdělávat nejméně 10 dětí. Ke zřízení přípravné třídy ZŠ obcí, svazkem obcí a krajem je nezbytný souhlas krajského úřadu, v případě přípravných tříd zřizovaných registrovanou církví a náboženskou společností, které bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy, souhlas ministerstva.

O zařazování žáků do přípravné třídy ZŠ rozhoduje ředitel školy na žádost zákonného zástupce dítěte a na základě písemného doporučení školského poradenského zařízení, které k žádosti přiloží zákonný zástupce. Obsah vzdělávání v přípravné třídě je součástí školního vzdělávacího programu.

4.5 Systém školství a posuzování školní zralosti v zahraničí

Pro zajímavost jsem zařadili systémy školství a posuzování školní zralosti v zahraničí. Z důvodu rozdílných skutečností, než je to v České republice. Vybrali jsme Velkou Británii, Severní Irsko a Rakousko.

Velká Británie

Bright world guardian ships (online) uvádí systém vzdělávání ve Velké Británii, který je rozdělen na čtyři hlavní části: základní vzdělávání, střední vzdělání, další vzdělávání a vysokoškolské vzdělávání. Vzdělávací systém ve Velké Británii je také rozdělen do „key stages“, které se člení takto:

Key Stage 1: 5-7 let

Key Stage 2: 7-11 let

Key Stage 3: 11-14 let

Key Stage 4: 14-16 let

Povinná školní docházka ve Velké Británii počíná od 5 let věku dítěte. Základní školu navštěvují děti ve věku od 5 do 11 let. Jednotlivé ročníky jsou rozděleny podle věku následovně:

Year R: věk 4-5

Year 1: věk 5-6

Year 2: věk 6–7

Year 3: věk 7-8

Year 4.: věk 8-9

Year 5.: věk 9-10

Year 6.: věk 10-11

Školní zralost byla ve Velké Británii posuzována pomocí psychometrických testů, které se zaměřovaly na klíčové kognitivní schopnosti. V roce 2016 bylo zavedeno první plošné hodnocení předškolních dětí screeningovou zkouškou nazvanou „base-line assessment“ v českém překladu „základní hodnocení“ (Standards and Testing Agency, 2016).

Severní Irsko

Vzdělávacím systémem dětí v Severním Irsku je nástup do ZŠ pokud dítě dosáhne čtyř let věku v období mezi 1. zářím a 1. červencem nastupuje do ZŠ v následujícím školním roce a dítě, které dosáhne čtyř let věku mezi 2. červencem a 31. srpnem nastoupí do ZŠ v září školního roku, před kterým dosáhlo věku pěti let. Zákonní zástupci zde nemají možnost opozdit či uspošit vstup dítěte do ZŠ. Pokud dítě v prvním ročníku neprospívá, musí se rodič rozhodnout, zda zvolí opakování ročníku či vyučování dítěte v domácím vzdělávání. Vyučování dítěte v domácím vzdělávání musí být dopředu projednáno s ředitelem ZŠ (Education Authority, 2015).

„The transition to school“ (2015) uvádí další koncepty, které jsou vhodné k posuzování školní zralosti ve Spojeném království. Dají se použít testy společensko-kognitivních schopností.

Úkoly se týkají teorie mysli, které obsahují poutavé loutkové příběhy, jimiž se odlišují od formálních testů.

Rakousko

Jäger (2010) uvádí, že v Rakousku je stejně jako v České republice povinný poslední rok předškolního vzdělávání. MŠ má za úkol připravit dítě k nástupu do ZŠ. Do ZŠ nastupují děti, které dosáhly šesti let. Základní vzdělávání začíná v tzv. „Volksschule“, který je shodný s naším prvním stupněm ZŠ a dítě ji navštěvuje od 1. do 4. ročníku.

Bundesministerium für Bildung (2017) uvádí, že v Rakousku je mnoho metod na zjišťování školní zralosti u dětí předškolního věku. Učitelé při zápisu do ZŠ provádějí diagnostiku školní zralosti. Obsahem hodnocení jsou pracovitost, soustředěnost, výkonnost na základně společenského chování dítěte.

5 Technické dovednosti a zručnosti

Úplným základem pro osvojení technické dovednosti a zručnosti je tvořivost. Co je to tvořivost? Je to schopnost vytváření neobvyklých, nových a originálních způsobů řešení. Schopnost tvořit má v sobě každý z nás a záleží na každém do jaké míry ji bude dále rozvíjet.

5.1 Vymezení základních pojmů technické výchovy

V této kapitole si vysvětlíme pojmy, které neodmyslitelně řadíme do technické výchovy.

5.1.1 Dovednost

Průcha (2003) představuje dovednost jako jeden ze základních pojmů pedagogiky. Představuje způsobilost člověka k provádění určité činnosti. Mezi dovednost řadíme např. jízdu na kole, čtení, psaní, řešení úloh).

Dovednosti bereme jako učením nebo výcvikem získané dispozice. Řadíme je do struktury osobnosti spolu s návyky, schopnostmi, rysy charakteru a vědomostí (Kolář, 2012).

5.1.2 Schopnost

„Schopnost je možnost, podmíněná do jisté míry vrozenými předpoklady, které může rozvinout v závislosti na tom, do jakého sociálního prostředí je člověk začleněn, jak kvalitní výchovy a vzdělání se mu dostává“ (Průcha, 2016, s. 212).

Kolář (2012) uvádí schopnost jako soubor předpokladů, které umožňují vykonávat určité činnosti. Schopnosti jsou spojovány s vlohami, které jsou biologické a vrozené. Využíváme je při naučení se novým určitým činnostem a správně je vykonávat.

5.1.3 Zručnost

Zručnost je šikovnost, správnost, samostatnost a lehkost provádění jisté činnosti. Zručnost je převedení osvojených znalostí do praktického využití. Sleduje se správnost, rychlost, přednost a vyložená námaha (Psychologia studentske, online).

5.2 Technická výchova v primárním a preprimárním vzdělávání

Technická výchova je nedílnou součástí základního vzdělávání. Je vyučováno na MŠ, ZŠ i střední škole, může mít název pracovní výchova, technické činnosti, pracovní činnosti či technologie. (Friedmann, 2013).

Friedmann (2013) seznamuje s cíli technické výchovy v 1. stupni ZŠ:

- seznámení s pracovními nástroji
- seznámení s vlastnostmi materiálů
- osvojení si základy bezpečnosti a ochrany při práci
- pracovat přesně, pečlivě, bezpečně, ekonomicky, svědomitě a zodpovědně
- rozvíjení své fantazie, tvořivosti, jemné motoriky
- vytvoření pozitivního postoje k práci, princip spolupráce

Friedmann (2013) rozdělil činnosti do 5 oblastí:

- 1) Práce s drobným materiálem** – seznámení s materiálem, pomůckami, jejich vlastnosti a způsobem použití. Činnosti, které patří do této oblasti jsou: lepení, stříhání, navlékání, slepování a spojování. Děti pracují s přírodními materiály (listy, šišky, papír, sláma, plody, semena rostlin, větvičky).
- 2) Práce s modelovací hmotou** – hmotu na modelování volíme: plastelínu, modelovací hlinu, těsto, vosk či modurit. Děti mohou pracovat s nářadím, které jim pomůže v práci např. podložka, nůž, nůžky, drát. Zde si osvojují dovednost válení, tvarování, hnětení, vaření.
- 3) Práce s papírem a kartonem** – využíváme skládání, ohýbání, trhání, vystřihování, slepování, sešívání. Rozlišování druhu a formátu papíru (novinový, balící, karton, kancelářský, ...).

- 4) **Práce s textilem** – základy šití (přední, zadní steh, křížkový steh), přišívání knoflíku, navlékání šňůrky, gumy. Pomůcky a materiály, které potřebujeme jsou nitě, jehly, bavlnky, stužky, filc, knoflík, nůžky, špendlík, metr, křída.
- 5) **Práce montážní a demontážní** – sestavování modelů podle předlohy či vlastní představa, práce se stavebnicí, recyklovatelných materiálů.

Technické vzdělání je v MŠ aplikováno prostřednictvím manipulačních her, práce s přírodninami, jednoduchými pracovními činnostmi či předměty denní potřeby. Polytechnickými aktivitami rozvíjíme u dětí jemnou a hrubou motoriku, koordinaci svalů, rozvoj paměti, tvořivosti, fantazie. Důležitým cílem je navazování kontaktů, učit se respektovat druhé, kolektivní práce, dodržování bezpečnosti práce (Stolinská, 2015).

Kolláriková a Pupala (2010) uvádí smysl technické výchovy v MŠ, jedná se hlavně o rozvoj vnímání, představitivosti, myšlení, vynalézavosti a tvořivosti. Dětský výtvar je unikání svou originalitou, vlastním chápání skutečnosti a pravdivostí.

Nádvorníková (2015) sepsala obsah polytechnického vzdělávání v MŠ, patří sem:

- **Hry a činnosti se stavebnicemi a nářadím** – použití stavebnic, koutky s nářadím a materiály
- **Pokusy a objevy** – hravou formou získávají děti zkušenosti z oblasti fyziky a chemie
- **Hry a tvoření s různorodými materiály** – tvoření s materiály (papír, textil, vlna, dřevo, kov, keramická hlína)
- **Hry a tvoření s přírodninami** – tvoření s materiály (voda, písek, hlína, kámen, plody a semena rostlin)
- **Hry a vytváření s recyklovatelnými materiály** – tvoření s materiály (igelit, PET lahev, víčka od nápojů)
- **Praktické seznamování s technikou v našem životě** – jak technika pomáhá v každodenním životě (v dopravě, stavebnictví, zemědělství)
- **Práce s informacemi** – zajímavosti ze světa techniky (návštěva muzea, práce s encyklopedií)
- **Poznávání řemesel** – využití exkurzí do tradičních dílen, možnost vyzkoušení si řemesla

- **Pěstitelské a chovatelské práce** – pěstování rostlin na školní zahradě, péče o drobné živočichy

5.3 Realizace technické výchovy v mateřské škole

Polytechnické vzdělání v MŠ je přizpůsobováno vývojovým kognitivním, sociálním, emocionálním, fyziologickým a individuálním potřebám. Učitelka v MŠ dětem představuje činnost, ale jejich účast je dobrovolná (Nádvorníková, 2015).

Nádvorníková (2015) uvádí 3 principy polytechnického vzdělávání, jedná se o princip prožitkového, činnostního a situačního učení. *„Princip prožitkového učení vychází z učení prostřednictvím vlastního prožitku. Jedná se o situace, které dítě intenzivně prožívá všemi smysly s vysokým emočním nasazením. Získané informace, které se s prožitkem dítěte pojí, jsou trvalejší a tím i více využitelné“* (Nádvorníková, 2015, s. 35).

Aktivní účast dítěte při řešení dané situace je hlavním záměrem principu činnostního učení. Není prioritou jen záležitosti praktických činností, ale i učení sociální např. vyvozování pravidel.

Situační učení je velmi spontánní, odehrává se náhodně a přirozeně. Při vzniklé situaci se děti sami rozhodnou, jak budou dále postupovat. Umožňuje to dětem se učit nové praktické dovednosti a zkušenosti, či může využívat již osvojené.

Slowík (2015) charakterizuje specifické metody předškolního vzdělávání:

- **hra**

= svobodná aktivita dítěte, má svůj čas a prostor (obsahuje běžný život dítěte), je podřízena pravidlům. Umožňuje dítěti dělat chybu a hledat nápravu, prostor k projevení emocí, využít svých dovedností a zkušeností.

- **prožitkové učení**

= učení postavené na prožitku dítěte, co si dítě prožije, lépe si uchová v paměti, úskalím prožitkového učení je to, že se na něj nejde dokonale připravit, je nutná schopnost improvizace

- **sociální učení**

= základní způsob začlenění do společnosti, sociální role, založené na principu přirozené nápodoby, potřeba být dítěti správným vzorem

- **situační učení**

= vychází z uměle vytvořené situace, úzce spojené s prožitkovým a sociálním učením, důležitá schopnost improvizace

- **kooperativní učení**

= učení založené na vzájemné spolupráci při řešení problémů, děti se učí rozdělovat si role, pomáhat si, spolupracovat, kontrolovat a hodnotit práci

- **práce s příběhem**

= je vhodným výchovně-vzdělávacím prostředkem, vytváří podmínky pro jistotu vyváženosti činností spontánních a řízených, statických a dynamických, verbálních i neverbálních

- důležitá je volba příběhu, co se sleduje, jaké má cíle, co dětem může nabídnout, po přečtení následují různé techniky, jak dále pracovat s textem

5.4 Realizace technické výchovy v základní škole

Kolláriková a Pupala (2010) představují techniku na prvním stupni ZŠ jako neodmyslitelný prvek současné a budoucí existence člověka. Považují za důležité mládež připravit na svět plný technických možností.

Honzíková a Bajtoš (2004) uvádí obsah pracovní výchovy na 1. stupni ZŠ „*Nejdůležitějším snažením pracovní výchovy by měl být ústup od reprodukčních činností, více je nutné se zaměřit na rozvoj technického myšlení, představivosti a tvořivosti žáků. Proto se doporučuje při organizování vyučovacího procesu využívat více tvořivých úloh*“ (s. 30).

Autoři dále prezentují nejdůležitější didaktické zásady a principy, které je třeba dodržovat v hodinách pracovních činností:

- **princip cílevědomosti** – stanovení konečných dílčích cílů výchovně-vzdělávací činnosti
- **princip soustavnosti a postupnosti** – všechny podmínky musí být uspořádány v logickém pořádku
- **princip aktivity a motivace** – samostatná činnost jedince, díky které žák získává nové vědomosti, dovednosti a návyky, důležité je vytvořit

takovou atmosféru a situaci, aby byla přesunuta na žáky, kteří budou nadšeni z následující aktivity

- **princip názornosti** – cílem je, aby žáci získali nové vědomosti, dovednosti a návyky na základě smyslového vnímání předmětů
- **princip uvědomělosti** – podstatou je žákovo pochopení probírané látky
- **princip trvalosti** – osvojené návyky, dovednosti a vědomosti se musí opakovat a procvičovat, aby zůstaly trvalé
- **princip přiměřenosti** – respektování individuálních zvláštností dítěte
- **princip emocionálnosti** – cílem je udržovat trvale tvůrčí atmosféru
- **zásada spojení teorie a praxe** – podstatou je volit náměty práce, kde si danou teorii můžeme převést do praxe
- **zásada vědeckosti** – osvojování nových informací
- **zásada kolektivní výchovy** – žáci se učí pracovat v kolektivu a zároveň se učí zodpovědnosti za svou práci
- **zásada vytvoření optimálních podmínek pro vyučovací proces** – zajistit bezpečné, hygienické, materiální a psychologické podmínky pro realizaci vyučovacího procesu

5.5 Technická výchova v rámcových vzdělávacích programech pro předškolní a základní vzdělávání

V této podkapitole se budeme zabývat rámcovým vzdělávacím programem (dále jen RVP) předškolního a základního vzdělávání.

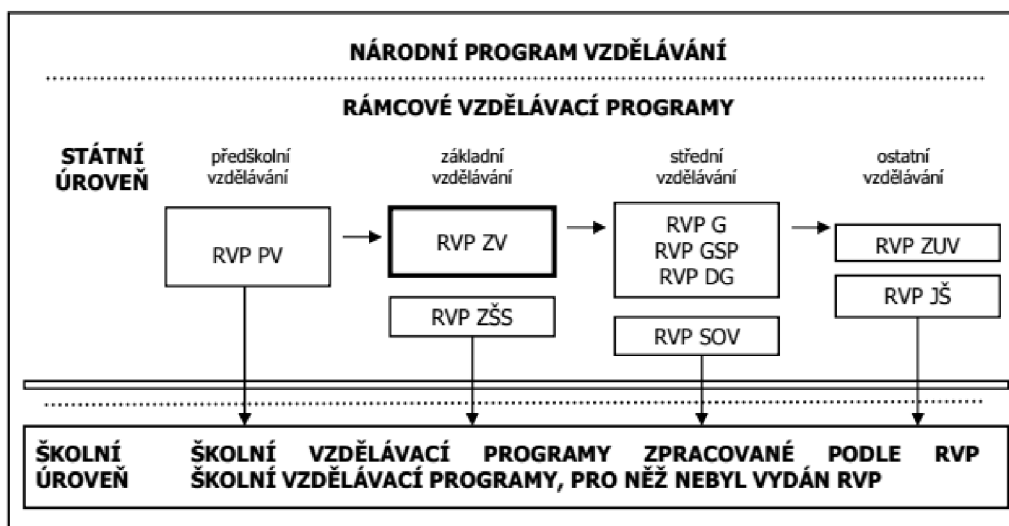
Dle Svobodové (2010) je RVP základním kurikulárním dokumentem zahrnující cíle, obsah, podmínky i prostředky vzdělávání.

RVP také podporuje celoživotní vzdělávání jedinců, nezávislost školských zařízení a pedagogickou samostatnost (MŠMT ČR, online).

Vzdělávací systém v České republice se dělí na státní a školní úroveň školství. **Státní úroveň** tvoří Národní program vzdělávání tzv. Bílá kniha a RVP. Bílá kniha pojednává o vzdělání jako o celku, naopak RVP stanovuje vzdělávání pro jednotlivé etapy (předškolní, základní a střední vzdělávání). **Školní úroveň** tvoří školní vzdělávací programy (dále jen ŠVP), které se tvoří z RVP a slouží jako modul vzdělávání na jednotlivých školách. Vzdělávání České

republiky je ukotveno ve školském zákonu č.561/2004Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (RVP, 2017).

Tabulka č. 1: Schéma kurikulárních dokumentů (Zdroj: pedagogicke.info)

5.5.1 Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání

Hlavním úkolem RVP předškolního vzdělávání (dále jen PV) je „doplňovat a podporovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení“ (s. 6). PV má dítěti pomoci při dalším vzdělávání. Jeho prioritou je rozvíjet osobnost dítěte, jeho osobní spokojenost, pohodu, motivovat ho k učení, podporovat tělesný rozvoj a zdraví (RVP PV, 2018).

RVP PV také stanovuje pravidla pro institucionální vzdělávání předškoláků, která se vztahují na činnosti v rámci edukace. Ty se uskutečňují ve vzdělávacích institucích zařazených do sítě škol a školských zařízení (MŠMT, 2016, online).

RVP PV (2018) představuje čtyři cílové skupiny, cíl v podobě záměru a výstupů, jsou rozdělené do úrovně obecné a oblastní. Kategorie na sebe vzájemně navazují, konkrétně jsou to:

- **rámcové cíle**
- **klíčové kompetence**
- **dílčí cíle**
- **dílčí výstupy**

Rámcové cíle se snaží rozvíjet dítě po stránce psychické, fyzické a sociální. Učitelé sledují při své práci následující rámcové cíle:

- 1) **rozvíjení dítěte, jeho učení a poznávání**
- 2) **osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost**
- 3) **získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí**

Představené cíle jsou orientací PV a každodenní práci učitele MŠ. Podstatné je sledovat naplňování jednotlivých cílů.

Klíčové kompetence „reprezentují v současném vzdělávání cílovou kategorii vyjádřenou v podobě výstupů. V kurikulárních dokumentech jsou obecně formulovány jako soubory předpokládaných vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého jedince“ (RVP PV, 2018, s. 10).

Pro PV jsou považovány klíčové následující kompetence:

kompetence k učení

Na konci PV dítě uplatňuje své zkušenosti v praktických situacích. Vytváří si otázky a hledá odpovědi, pozoruje dění okolo sebe, učí se spontánně a dokáže pracovat podle zadaného postupu.

kompetence k řešení problémů

Na konci PV si dítě všímá problémů a snaží se je přirozeně vyřešit, nebojí se chyby, pokud je oceněna i snaha a nejen úspěch. Dítě se zlepšuje v matematických a logických myšlenkových operacích.

kompetence komunikativní

Dítě ukončující PV se vyjadřuje ve smysluplných větách, ovládá řeč

dokáže formulovat své myšlenky, potřeby, při mluvě používá gesta. Rozšiřuje svou slovní zásobu a aktivně ji využívá.

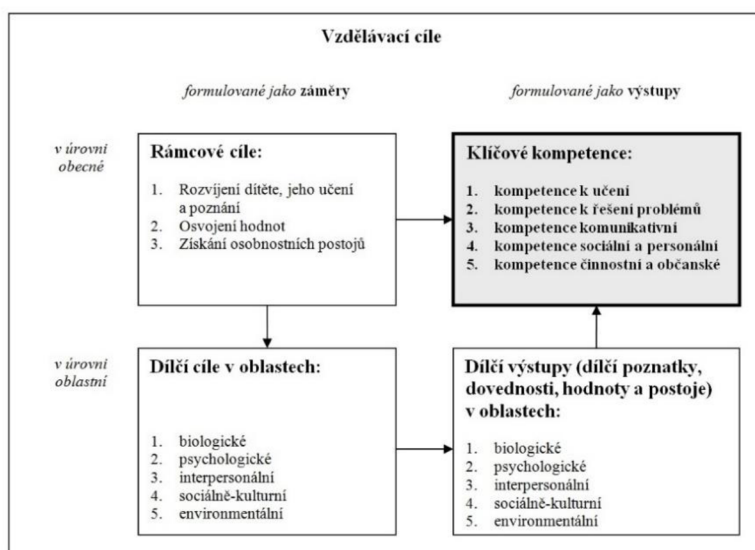
kompetence sociální a personální

Dítě na konci PV se umí samostatně rozhodovat o svých činnostech, vyjadřuje svůj názor, respektuje ostatní, pomáhá jiným, dokáže rozlišit nespravedlnost, ubližování a agresivitu.

kompetence činnostní a občanské

Dítě ukončující PV dodržuje zásady bezpečnosti vůči sobě i druhým, vytváří pravidla soužití ve skupině s vrstevníky, dokáže rozlišit své silné a slabé stránky.

Tabulka č. 2: Systém cílů RVP PV (Zdroj: digifolio.rvp.cz)

Obsah RVP PV je rozvržen do pěti vzdělávacích oblastí biologické, psychologické, interpersonální, sociálně – kulturní a enviromentální. Tyto oblasti jsou nazvány:

- **Dítě a jeho tělo**
- **Dítě a jeho psychika**
- **Dítě a ten druhý**
- **Dítě a společnost**
- **Dítě a svět**

Dítě a jeho tělo je první vzdělávací oblastí, jejíchž cílem je podporovat růst, fyzickou pohodu, zlepšovat tělesnou a pohybovou zdatnost, manipulační dovednosti a vést ke zdravému životnímu stylu. **Dítě a jeho psychika** se zabývá psychologickou oblastí. Podstatné je udržovat duševní pohodu, rozvoj intelektu, jazyka a řeči, poznávacích procesů a citů. Oblast **Dítě a ten druhý** jehož záměrem je podpora a utváření vztahů, spolu s tím související posilování komunikace. **Dítě a společnost** patří do oblasti sociálně – kulturní. Smyslem je uvést dítě

do světa kultury, umění, společnosti a také osvojení si společenské chování. Poslední vzdělávací oblastí je **Dítě a svět**, která se týká environmentální oblasti. Jedná se o poznání nejbližšího okolí až o osvojení základů pro zodpovědný postoj dítěte k životnímu prostředí (RVP PV, 2018).

5.5.2 Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání

RVP základního vzdělávání (dále jen ZV) přirozeně navazuje na RVP PV. RVP ZV obsahuje vzdělávání pro 1. i 2. stupeň ZŠ. ZV pro 1. stupeň pomáhá dětem usnadnit přechod z PV do povinného a pravidelného vzdělávání. Jeho hlavním úkolem je respektovat, poznávat a rozvíjet individuální potřeby žáka (RVP ZV, 2017).

ZV pomáhá žákům postupně rozvíjet klíčové kompetence. Obecné cíle ZV vedou k tomu, aby si žáci osvojili strategii učení a byli motivováni k dalšímu pokračování vzdělávání. Žáci se učí logicky uvažovat, řešit problémy, schopnosti spolupracovat, respektovat sebe a druhé, pečovat a chránit si své i zdraví ostatních, toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem a kulturám, pomáhat ostatním (RVP ZV, 2017).

„Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti“ (RVP ZV, 2017, s. 10).

Osvojení klíčových kompetencí je dlouhodobý a složitý proces, který počíná v PV, pokračuje v ZV, středním vzděláváním a postupně se dotváří v průběhu života. Úroveň klíčových kompetencí, kterou žáci na konci ZV dosáhnou, nemůžeme považovat za ukončenou, ale získané klíčové kompetence slouží jako základ pro celoživotní učení, vstup do života a pracovního procesu (RVP ZV, 2017).

RVP ZV (2017) uvádí šest klíčových kompetencí:

Kompetence k učení

Na konci ZV žák plánuje, řídí, organizuje vlastní učení. Vyhledává a třídí informace, uvádí věci do souvislostí. Chápe smysl a cíl učení, k němuž má pozitivní vztah. Umí posoudit svůj vlastní pokrok a dokáže si naplánovat, jak svůj pokrok zdokonalit.

Kompetence k řešení problémů

Na konci ZV žák samostatně řeší problémy, dokáže vybrat vhodný způsob řešení. Při řešení problémů využívá logické myšlení. Vnímá problémové situace ve škole, rozezná a pochopí problém.

Kompetence komunikativní

Po ukončení školní docházky žák zvládne formulovat a vyjádřit své myšlenky a názory v logickém sledu. Hovoří plynule a kultivovaně. Naslouchá druhým lidem, rozumí jim a reaguje na ně, zapojuje se do diskuse. Při řečovém projevu používá gesta. Využívá informační a komunikační prostředky a technologie pro komunikaci s okolním světem.

Kompetence sociální a personální

Na konci školní docházky žák spolupracuje se svoji skupinou, podílí se na vytváření pravidel ve skupině, přijímá nové sociální role. Přispívá svým názorem v diskusi. Vytváří pozitivní představu o sobě samém aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty.

Kompetence občanské

Na konci ZV žák respektuje názory druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot. Chápe základní pravidla slušného chování a je si vědom svých práv a povinností ve škole i mimo ni. Rozhoduje se zodpovědně podle dané situace. Aktivně se zapojuje do kulturního dění a sportovních aktivit.

Kompetence pracovní

Po ukončení povinné školní docházky žák používá bezpečně materiály a nástroje. Následně dodržuje pravidla a plní si své povinnosti. Využívá znalosti v jednotlivých vzdělávacích oblastech a orientuje se ve věcech potřebných k zahájení podnikání, chápe podstatu, riziko a cíl podnikání.

„Vzdělávací obsah základního vzdělávání je v RVP ZV orientačně rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory:

Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura, Cizí jazyk, Další cizí jazyk)

Matematika a její aplikace (Matematika a její aplikace)

Informační a komunikační technologie (Informační a komunikační technologie)

Člověk a jeho svět (Člověk a jeho svět)

Člověk a společnost (Dějepis, Výchova k občanství)

Člověk a příroda (Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis)

Umění a kultura (Hudební výchova, Výtvarná výchova)

Člověk a zdraví (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova)

Člověk a svět práce (Člověk a svět práce)“ (Výzkumný ústav pedagogický, 2008, s. 16).

RVP ZV (2017) uvádí, vzdělávací obsah vzdělávacích oborů je tvořen očekávanými výstupy a učivem. Na 1. stupni ZŠ je vzdělávací obsah utvořen do dvou období, 1. období (1.-3 ročník) a 2. období (4.-5. ročník). Očekávané výstupy jsou prakticky zaměřené, využitelné v běžném životě. Očekávané výstupy na konci 5. ročníku představují závaznou úroveň pro utváření výstupů v ŠVP. Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření jsou výstupy, které jsou na nižší úrovni než očekávané výstupy daného oboru. Tyto výstupy mohou využívat žáci, studenti s individuálním vzdělávacím plánem.

5.5.3 Člověk a svět práce

RVP ZV (2017) charakterizuje oblast **Člověk a svět práce** jako široké možnosti pracovních činností a technologií. Pojetí této vzdělávací oblasti vychází z konkrétních životních situací, kde jsou žáci v přímém kontaktu s lidskou činností a technikou. Cíleně se oblast zaměřuje na praktické pracovní dovednosti a návyky a doplňuje důležitou složku nezbytnou pro uplatnění člověka v pracovním životě. Na 1. stupni ZŠ je obor rozdělen na čtyři tematické okruhy:

- Práce s drobným materiálem
- Konstrukční činnost
- Pěstitelské práce
- Příprava pokrmů

Na ZŠ je obor realizován v předmětu Pracovní činnosti. Žáci se seznamují s prací s drobným materiálem, s konstrukční činností, s pěstitelskou prací a s přípravou pokrmů. V určitých vyučovacích hodinách žáci zjistí informace o lidových tradicích, o vlastnostech

přírodních materiálů nebo o pěstování různých rostlin. Tento předmět umožňuje žákům osvojit si základní pracovní dovednosti, které využijí v životě. Obsah učiva pro 1. i 2. období uvádíme v příloze č. 1.

EMPIRICKÁ ČÁST

Empirická část diplomové práce se zaměřuje na zápis dětí předškolního věku do prvních tříd na ZŠ. Původním cílem a záměrem diplomové práce bylo účastnit se na více zápisech v různých ZŠ v našem blízkém okolí a jejich následné porovnání a srovnání. Zajímalo nás především rozdíly v konání zápisu ve škole, která je v městské části s vysokou účastí dětí a naopak v ZŠ, která je ve vesnici, kde je zájem o přijetí do školy menší a jejich následná organizace. Měli jsme ale bohužel možnost účastnit se pouze zápisu do prvního ročníku ZŠ v Rudolticích, která se nachází ve vesnici s každoroční účastí kolem 15 dětí, v roce 2019. Následující rok již nebylo možné se jakéhokoli zápisu účastnit z důvodu nečekané situace a především kvůli vládnímu nařízení ohledně šíření onemocnění COVID – 19. Špatná a zhoršující se pandemická situace zcela ovlivnila náš dosavadní cíl a smysl práce. Z tohoto důvodu jsme museli situaci přehodnotit a vytvořit alternativní plán. V empirické části se tedy budeme věnovat zápisu do prvních tříd v rámci případové studie. Srovnáme zápis do prvního ročníku na ZŠ v Rudolticích před a během pandemie COVID 19.

6 Výzkumné šetření

Výzkumné šetření je zaměřeno na pedagogickou realitu. Kapitola nastiňuje cíle, problém výzkumného šetření, design výzkumu a následně obsahuje shrnutí výsledků a diskuse.

6.1 Vymezení problému a cíle výzkumu

Hlavním cílem výzkumného projektu bylo zjistit, jakým způsobem probíhá zápis do 1. ročníku ZŠ, především jak pedagogové zohledňují manuální zručnost dítěte. Zda je pro školu důležité ověřením si manuálních dovedností, či tuto skutečnost opomíjejí vzhledem k současnému úpadku dětí. Manuální dovednosti již nejsou v současné moderní společnosti prioritou. Domníváme se, že je to z důvodu doby, ve které je právě na prvním místě technika. Když nyní půjdeme navštívit jakoukoliv ZŠ, najdeme zde dokonale vybavené učebny informačních technologií s vybavením jako jsou interaktivní tabule, notebooky, moderní počítače, grafické tablety, dataprojektory, roboty, a další. Školy mají také možnost využití tabletů do výuky. Co velká část škol však postrádá, jsou dílenské učebny a práce na školním pozemku. V současné době ve školství již není trendy mít dílnu, kde se děti učí pracovat s různými materiály a nářadím či mít školní pozemek a spolu s dětmi například obdělávat půdu,

následně zasadit ovoce nebo zeleninu a poté se naučit připravit z nich pokrm, ale většina škol vidí svůj potenciál v rozvoji robotiky a používání moderních technologií. Zařazení techniky do výuky je sice pro děti velmi atraktivní, ovšem myslíme si, že dílenské a především pěstitelské práce na pozemku školy mají také své kouzlo. Neměli bychom dle našeho názoru od těchto tradičních aktivit úplně opouštět.

K dosažení cíle byly stanoveny následující výzkumné otázky:

- 1) Jakým způsobem je při zápisu zjišťována a hodnocena úroveň jemné motoriky u dětí?**
- 2) Jakým způsobem školy při zápisu zohledňují úroveň jemné motoriky dětí při technických dovednostech?**
- 3) Kterými faktory jsou učitelé ovlivňováni při plánování a přípravě zápisu do školy?**

6.2 Design výzkumu

K získání odpovědí na výzkumné otázky jsme volili kvalitativní výzkum metody případové studie, pozorování a rozhovoru.

6.2.1 Kvalitativní výzkum

Kvalitativní přístup lze definovat jako „proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu“ (Švaříček, Šedřová a kol., 2014, s. 17).

Kvalitativní výzkum se považuje za pružný typ výzkumu, to z důvodu, že je možné upravovat či doplňovat otázky v průběhu výzkumu, nebo je také možné upravit i výzkumný plán (Hendl, 2016).

6.2.2 Případová studie

„V případové studii jde o detailní studium jednoho případu nebo několika málo případů“ (Hendl, 2005, s. 104).

V porovnání s kvantitativním výzkumem, kde shromažďujeme omezené množství dat od mnoha respondentů, v kvalitativním výzkumu, případové studii sbíráme velké množství dat od jednoho jedince. Smyslem případové studie je zachycení případu, jeho celistvosti a popisu vztahů (Hendl, 2005).

Práce je řešena metodami kvalitativního výzkumu. Základním výzkumným vzorcem je případová studie, základními technikami sběru dat je osobní účast na zápisu, pozorování a strukturovaný rozhovor. Kvalitativní výzkum byl zvolen z důvodu, že cílem práce je podrobně prozkoumat daný jev – v našem případě zápis do ZŠ. Případová studie nám umožňuje analyzovat a popsat realizovaný způsob zápisu do školy jako příklad dobré praxe.

6.2.3 Pozorování

Pozorování může být krátkodobé či dlouhodobé, náhodné nebo systematické. Pozorování dlouhodobé a systematické je dobré pro vytvoření komplexní analýzy jedince. Chování a jednání žáka nesměřujeme pouze na školní třídu, ale sledujeme kdekoli. Při pozorování žáka se zaměřujeme na sledování projevů přímo souvisejících s problémem, který nás zajímá. Pro zaznamenávání důležitých poznatků o dítěti při pozorování je žádoucí vytvořit si záznamový arch či škálu hodnocení. Velmi přínosná je spolupráce s rodiči (Zelinková, 2001).

Metodu pozorování jsme zařadili z důvodu možnosti osobní zkušenosti a sledování úrovně motorické zručnosti u dětí při zápise.

6.2.4 Rozhovor

Rozhovor může být řízený, standardizovaný nebo částečně standardizovaný. U řízeného rozhovoru si examinátor sám předem stanoví způsob získávání informací. Oproti tomu standardizovaný rozhovor má předem dány otázky, jejichž sled je nutno dodržet. Částečně

standardizovaný rozhovor má stanovené otázky, ale není důležité dodržet jejich pořadí (Zelinková, 2001).

Rozhovor jsme měli s panem ředitelem Základní školy a mateřské školy v Rudolticích Mgr. Pavlem Dvořáčkem. Rozhovor proběhl osobně a velmi děkujeme za jeho čas a vstřícnost.

6.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Výzkum jsme realizovali na ZŠ v Rudolticích. ZŠ v Rudolticích byla vybrána na výzkum z důvodu působení autorky práce na pracovní pozici vychovatelka školní družiny. Součástí ZŠ je MŠ, kterou navštěvuje 57 dětí ve 3 samostatných třídách. Jedná se o malotřídní školu malé obce v Pardubickém kraji. Ve škole je vzděláváno 62 dětí. Škola má 5 samostatných tříd.

6.3.1 Charakteristika školy

Škola poskytuje předškolní, základní a zájmové vzdělávání. Vzdělávání na základní škole probíhá podle ŠVP „**Jen si děti všimněte, co je krásy na světě**“, vydán 1. 9. 2007. Ve školní družině ve dvou odděleních podle ŠVP pro školní družinu „**Rarášek**“, vydán 1. 9. 2014. Vzdělávání v mateřské škole probíhá podle ŠVP „**Veselá školka**“, vydán 1. 9. 2014.

Základní školní škola a mateřská škola Rudoltice jako právní subjekt vznikla v roce 1998 a skládá se ze čtyř součástí – ze základní školy (pro 1. stupeň s kapacitou 94 žáků), ze školní družiny, mateřské školy a školní jídelny. Škola poskytuje základní, zájmové a předškolní vzdělávání a také školní stravování. V minulých letech škola prošla zásadní modernizací a v současnosti nabízí velmi pěkné a moderní prostředí pro vzdělávání dětí i žáků. Pro potřeby mateřské školy a školní družiny slouží školní zahrada s herními prvky a dalším zázemím a také nově vybudované venkovní multifunkční hřiště s umělým povrchem. Ve spolupráci se zřizovatelem, obcí Rudoltice, došlo k modernizaci všech stávajících učeben, tříd i oddělení ZŠ i MŠ a k výstavbě nových prostorů, které ještě zlepšily prostorové a materiální podmínky školy. Výuku v ZŠ zajišťuje 7 učitelek a provoz školní družiny 4 vychovatelé. Pro každý ročník základní školy máme samostatnou třídu. Školní družina při své kapacitě, na rozdíl od velkých škol v okolí, umožňuje přijmout prakticky všechny žáky, tedy i ty z vyšších ročníků. Škola spolupracuje s Domem dětí a mládeže Damián Lanškroun a díky této spolupráci můžeme našim žákům nabídnout řadu zájmových kroužků. Realizujeme zájmové kroužky

také v rámci školní družiny – jedná se o sportovní kroužek, kde se žáci učí základům kolektivních i individuálních sportů a také o kroužek keramiky. Z projektu Šablony II realizujeme další zájmové kroužky jako např. Klub zábavné logiky a deskových her, čtenářský klub, Klub anglického jazyka pro žáky 1. a 2. třídy, doučování žáků ve všech ročnících,... Každoročně naši žáci absolvují plavecký výcvik a v každém ročníku školy mohou absolvovat také výcvik lyžařský (škola má početné a kvalitní lyžařské vybavení, které zdarma zapůjčuje). Škola nabízí moderní prostředí s nově rekonstruovanými třídami, vybavenými mobilními interaktivními tabulemi. Ve škole je také samostatná počítačová učebna pro výuku informatiky, která je využívána i pro zájmovou činnost. Menší počty žáků ve třídách umožňují individuální přístup pedagogů a projevují se v dobrém klimatu školy. Problém žáků v oblasti vzdělávání i chování řeší škola s rodiči i poradenskými centry. Škola ve spolupráci s PPP v Ústí nad Orlicí realizuje programy na podporu vztahů v třídních kolektivech i prevenci rizikového chování, jako je například šikana, užívání návykových látek. Stravování žáků je zajištěno přímo v areálu školy, v nově zrekonstruované školní jídelně s vývařovnou.

6.4 Průběh výzkumu

V roce 2019 jsme se účastnili zápisu do prvních tříd, kde jsme měli možnost se aktivně zapojit do jeho realizace. ZŠ se v den zápisu proměnila v království. Děti se ocitly v pohádkovém prostředí, jejich průvodci (žáci pátých ročníků), kteří byli oděni do kostýmů pohádkových postav, procházely jednotlivé učebny (komnaty), kde plnily pohádkové úkoly. Každé dítě dostalo pamětní list viz příloha č. 2, kde na titulní straně je princezna, která poztrácela korále. Cílem je za splněné činnosti ve třídách vybarvit princezně korále. Úkoly měly pro děti připravené paní učitelky z MŠ a ZŠ. Z obyčejných tříd se staly komnaty se zajímavými názvy jako byly Povídanek, Počítánek Zpívánek a Hrádek. Nyní si přiblížíme obsah jednotlivých stanovišť.

Komnata – Povídanek

Náplní první kouzelné místnosti bylo povídání paní učitelky s dítětem. Úvod začal rozhovorem, kde paní učitelka pokládala otázky typu: jak se jmenuje, kde bydlí, jak je jmenují rodiče popřípadě sourozenci, proč dnes s rodiči přišel, zda se těší do školy. Po úvodním rozhovoru plynule přešli k dalšímu úkolu, který byl pohádkový. Na lavici byly rozloženy obrázky O Budulínkovi, úkolem bylo obrázky poskládat chronologicky a následně převyprávět

příběh pohádky. Budoucí prvňáček se v této komnatě ještě podepsal na papír a nakreslil libovolnou postavu člověka.

Komnata – Počítánek

V následující třídě čekala na dítě a jeho rodiče jiná paní učitelka. Na lavici byly v řadě položené různé barevné geometrické tvary, z nichž dítě vybírá takové, které určí paní učitelka. Poté dítě určuje barvy, počet geometrických tvarů, nakonec seřadí podle velikosti. Na další lavici jsou kartičky s čísly 1-6, které dítě poskládalo správně za sebou. Poslední částí tohoto stanoviště byl pracovní list, kde dítě spojilo řadu teček.

Komnata – Zpívánek

V komnata Zpívánek se nacházela v podkroví školy, kde na děti čekaly paní učitelky ze ZŠ a MŠ. První disciplínou byl přednes libovolné básničky, následuje společný zpěv lidové písničky za pomoci doprovodu – vytleskání rytmu na ozvučná dřívka a zopakování daného rytmu.

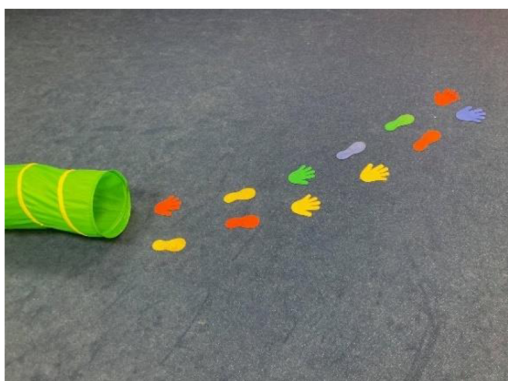
Komnata – Hrádek

V poslední pohádkové komnatě probíhá ověřování úrovně jemné a hrubé motoriky, u které jsme byli součástí. Při vstupu do třídy následovala překážková dráha, která začínala prolezením tunelu a překonání cesty po šlápotách a dlaních. U stolečku probíhalo navlékání korálků na šňůrku, zapínání knoflíků a v poslední řadě výroba ježka za pomoci zatloukání hřebíčků do dřeva a následné domalování obličeje.

Zápisu se účastnilo 11 dětí, 4 chlapci a 7 děvčat, z nichž měla jedna dívka odklad. Níže si podrobněji rozebereme úroveň dětí při činnostech ověřující zručnost dětí.

A) Překážková dráha

Prolézání tunelem, bylo pro děti velmi zábavné, nebyl nikdo, kdo by si ho nechtěl projít. Zlom nastal při dávání rukou a nohou na správné otisky (nohy, ruky). Dvě děvčata lehce pletla kdy mají dát jakou končetinu, dívka, která měla odklad školní docházky nepochopila, co po ní chceme i přes názornou ukázkou.

Obrázek č. 1: Překážková dráha

Obrázek č. 2: Chůze po šlápotách

B) Navlékání korálek

Při zjišťování úrovně jemné motoriky si lépe vedly dívky, kterým nedělalo problém navlékat korálky, aniž by si musely pokládat šňůrku, jak tomu bylo u chlapců.

Obrázek č. 3: Navlékání korálek

Obrázek č. 4: Navlékání korálek dětmi

C) Zapínání knoflíků

Zapínání knoflíků na barevných prouzcích nedělalo problém jak dívkám tak chlapcům.

Obrázek č. 5: Zapínání knoflíků

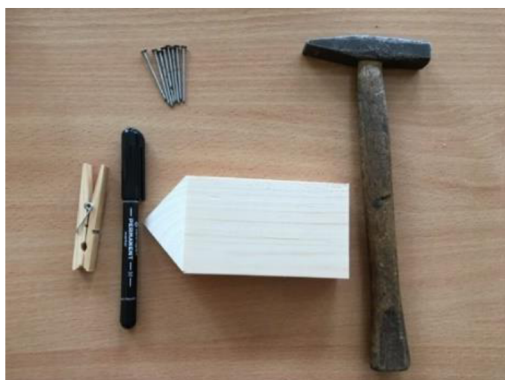

Obrázek č. 6: Zapínání knoflíků dětmi

D) Výroba ježka

Netradiční činností při zápisu do prvních tříd byla výroba ježka za pomoci hřebíčků, kladiva a černé lihové fixy, potřebné pomůcky vidíme na obrázku č.7. Tento úkol překvapil děti, ale hlavně jejich rodiče. Děti měly připravené dřevěné kostky, představující tělo ježka. Prvním úkolem bylo zatluout hřebíčky. Z důvodu bezpečnosti jsme využívali kolíček, abychom předešli úrazu, jak můžeme vidět na obrázku č.8. Po zatlučení 4-5 hřebíčků domalovaly děti obličej a ježečka si vzaly domů na památku obrázek č. 9.

Z 11 dětí byly 4, kteří již s kladivem a hřebíky pracovali. Ostatní děti viděly a držely tyto předměty poprvé v ruce. S malou dopomocí 10 dětí zvládlo si vyrobit ježka. Velkou pomoc jsme museli zařadit u dívky, která měla odklad školní docházky. Dívka měla velké problémy v manipulaci s kladivem, přendávala ho z pravé ruky do levé. Následně při zadání úkolu: „Dokresli ježečkovi obličej“, i tento úkol nezvládla, nepochopila, kde má ježek hlavu a nakreslila jej zrcadlově. Její hotový výrobek můžeme vidět na obrázku č.8.

Obrázek č. 7: – Pomůcky na výrobu ježka

Obrázek č. 8: Postup zatloukání hřebíčku

Obrázek č.9: Ukázka hotových výrobků

Obrázek č.10: Výrobek dívky, s odkladem

6.5 Rozhovor s panem ředitelem Základní školy a mateřské školy v Rudolticích

Za následující rozhovor velmi děkujeme panu Mgr. Pavlu Dvořáčkovi, řediteli ZŠ a MŠ Rudoltice. Zajímal nás jeho postoj, názor a organizace zápisu do prvních tříd v době pandemie onemocnění COVID 19.

Jak probíhal zápis v době pandemie?

„Zákonní zástupci dětí, kterým dovršil věk 6 let, vyplnili žádost o přijetí k základnímu vzdělávání a souběžně i zápisní lístek. Z důvodu vládních opatření zamezení sdružování lidí jsme volili možnosti odevzdávání těchto dokumentů formou datové schránky, mailem či do poštovní schránky. Dále každý zákonný zástupce obdržel obálku, kde našel manuál o škole, kontakty do školy i nejbližších školských poradenských zařízení a v neposlední řadě charakteristiku dítěte, co vše má dítě umět před vstupem do základní školy. Veškeré informace ohledně zápisu do prvního ročníku byly vyvěšeny na webových stránkách školy, případné dotazy řešeny telefonicky či přes platformu mail.“

Podle jakých kritérií byly děti vybírány na zápis do prvního ročníku?

„Jako škola máme vytyčena tato kritéria:

1. dítě s trvalým pobytem v době zápisu v obci Rudoltice
2. dítě, které bylo přijato k základnímu vzdělávání v ZŠ a MŠ Rudoltice a v loňském roce mělo odloženou školní docházku
3. dítě, které v době zápisu navštěvuje mateřskou školu při ZŠ a MŠ Rudoltice
4. dítě, které má v době zápisu sourozence v ZŠ a MŠ Rudoltice
5. dítě, které má v době zápisu sourozence v mateřské škole při ZŠ a MŠ Rudoltice
6. ostatní děti

Kapacita školy je pro přijetí žáků do první třídy dostačující. Pouze v případě, že by počet žádostí o přijetí k základnímu vzdělávání do první třídy převýšil její kapacitu, bude o přijetí žáků rozhodnuto podle výše popsaných kritérií. V případě naplnění kapacity školy a shodnosti kritérií rozhodne o přijetí los. Situace, kdy by se měly děti přijímat na základě kritérií se v naší škole doposud nestalo. Škola má dostatečně velkou kapacitu a ještě v žádném školním roce za mého působení nebyla překročena.“

Měla škola stanovena odlišná kritéria pro „běžný“ prezenční zápis a zápis v době pandemie?

„Jiná kritéria jsme v době pandemie neměly stanovené. Je to především z důvodu specifika malé a vesnické školy, kde není plně naplněna kapacita. Je zde přijato každé přihlášené dítě, které podá přihlášku k základnímu vzdělávání v naší ZŠ.“

O jakých možnostech distančního zápisu škola uvažovala a co bylo rozhodující?

„Spolu s mými kolegy jsme zvažovali nejrůznější formy a možnosti distančního zápisu, velmi jsme si přáli osobní účast dětí a rodičů ve škole, protože si myslíme, že osobní kontakt dítěte s budoucí třídní paní učitelkou je velmi důležitý, ale bohužel z důvodu zhoršující se epidemiologické situace ohledně šíření nemoci COVID – 19, toto nebylo možné uskutečnit. Proto jsme nakonec zvolili distanční zápis, který jsme měli osvědčený a zaběhnutý již z minulého roku.“

Jak učitelé hodnotili absenci ověřování praktických dovedností u dětí?

„Vzhledem k tomu, že se do naší školy hlásí děti, kteří navštěvují mateřskou školu v Rudolticích, která spadá pod naši ZŠ, již dopředu kolektiv pedagogů v ZŠ ví, jaké děti půjdou do školy. Kolegové z obou pracovišť spolu již předem komunikují a proto je samotný zápis nepřekvapí svojí úrovní školní zralosti přihlášených dětí.“

Jak škola zabezpečila ověření školní zralosti? Spoléhali jen na rodiče či učitelky v MŠ? Byla škola v kontaktu s MŠ?

„Naše škola má výhodu oproti městským školám, kam se hlásí děti z různých vesnic a je jich velké množství, tudíž děti neznají. Naše škola, jak jsem již zmínil v předchozí odpovědi víme, jaké děti se hlásí k nám do školy a paní učitelky z MŠ jsou v kontaktu s budoucí paní učitelkou první třídy a informuje ji o úrovni dětí.“

Považujete distanční způsob zápisu za dostatečný?

„Absolutně NE! Chybí zde to kouzlo, kdy si děti společně s rodiči a dalším rodinnými příslušníky prochází naši školu. Je to pro budoucí prvňáčky a jejich rodiče velký,

nezapomenutelný a neopakovatelný zážitek a je velká škoda, aby děti o tuto akci přišly. Proto chystáme společné odpolední setkání dětí, rodičů a budoucí paní učitelky 1. ročníku spolu s paní vychovatelkou, která se dětí ujme v ranní a odpolední družině. V tento den se děti ujmou ostatní paní učitelky naší ZŠ a MŠ, které je provedou nejen celou školou, ale i venkovním areálem spolu s multifunkčním hřištěm a hravou formou vyplní zbývající čas, kdy budou rodičům poskytnuty veškeré základní a nezbytné informace pro vstup dětí do prvního ročníku.“

Jakým způsobem bude škola plánovat zápis na příští roky? Vráťte se k ověřenému modelu nebo Vám pandemie ukázala možnou změnu?

„Samozřejmě bych se velmi rád vrátil v příštích letech k ověřenému modelu. Myslím se, že mohu mluvit i za mé kolegy, že tento způsob zápisu je osvědčený a funguje nám velmi dobře. Chceme se s dětmi a jejich rodiči vidět osobně. Zkrátka vrátit se do předem zajetých kolejí“

Jaké mohou být následky pro děti, které nebudou zralé?

„Děti, které nejsou zralé navštěvovat ZŠ budou frustrované, nezažijí úspěch, nebudou chtít školu navštěvovat, nedokáží ani navazovat sociální kontakty. Dle mého názoru je lepší, pokud dítě není úplně zralé, počkat, a nechat ho o rok déle v mateřské škole, než to lámat přes koleno a za každou cenu zahájit základní vzdělávání, dítě to následně nemusí zvládnout. Hrozí až nejhorší případ, kdy je vráceno dítě zpět do mateřské školy. Minulý rok jsme tu bohužel tento případ měli. Rodiče nebrali v potaz doporučení paní učitelek z MŠ, ani následné vyjádření školského poradenského zařízení a dítě se v prvním ročníku velmi trápilo a proto muselo být v polovině školního roku vráceno zpět do třídy MŠ, kde se vzdělávalo společně s dětmi předškolního věku. Proto důrazně apelujeme na rodiče dětí a když se nám jednotlivé oblasti školní zralosti u dítěte nepozdávají, doporučíme rodičům návštěvu školských poradenských zařízení a podle toho se pak rodiče mohou lépe rozhodovat. Avšak je konečné rozhodnutí na nich, my můžeme pouze doporučovat.“

Jaká byla zpětná vazba od rodičů?

„Zpětnou vazbu rodičů bych hodnotil spíše jako formální. Všechny děti jsme k základnímu vzdělávání přijali, rodiče následně obdrželi dopis o přijetí dítěte do ZŠ. Z důvodu

častých telefonátů ohledně dění nového školního roku jsme se domluvili, že uspořádáme informační schůzku společně s paní učitelkou budoucích prvňáčků, kde budou zodpovězeny veškeré dotazy od rodičů.“

6.6 Analýza a interpretace dat

V podkapitole analýza a interpretace dat se pokusíme najít odpověď na námi dané výzkumné otázky pomocí pozorování či rozhovoru s ředitelem školy.

VO 1: Jakým způsobem je při zápisu zjišťována a hodnocena úroveň jemné motoriky u dětí?

Na základě veškerého pozorování jsme zjistili, že posuzování jemné a hrubé motoriky dětí bylo zařazeno do stanoviště pod názvem Hrádek. Děti zde překonávaly překážkovou dráhu – prolézaly tunel, předvedly chůzi po šlápotách, zatloukaly hřebíčky, zapínaly knoflíky a v poslední řadě i navlékaly korálky. Po absolvování jednotlivých aktivit paní učitelka, která jednotlivé činnosti představovala zapisovala úroveň dětí do připraveného archu, který následně sloužil jako doklad úrovně školní zralosti dítěte.

Dle výše poskytnutého rozhovoru ředitelem školy, který uvádí, že již dopředu vědí jaké děti budou u zápisu. Je to z důvodu, že děti navštěvují mateřskou školu, která je součástí ZŠ Rudoltice. Paní učitelky z MŠ jsou v kontaktu s budoucí paní učitelkou první třídy a informuje ji nejen o úrovni dětí.

VO 2: Jakým způsobem školy při zápisu zohledňují úroveň jemné motoriky dětí při technických dovednostech?

Podle pozorování pro ZŠ v Rudolticích, kde jsme realizovali výzkumné šetření není prioritou, aby děti měly perfektní motorickou úroveň technických dovedností. Zápis byl postaven všeobecně na zjišťování školní zralosti dětí. Avšak oslabená úroveň dětí na stanovišti

zkoumání jemné a hrubé motoriky nebyla prioritou v hodnocení školní zralosti dítěte, ale spíše takovým zpestřením netradičními aktivitami u zápisu.

VO 3: Kterými faktory jsou učitelé ovlivňováni při plánování a přípravě zápisu do školy?

Na základě pozorování bylo vyzkoumáno, že učitelé ZŠ musí brát zřetel na následující faktory. Prvním faktorem je vědět počet účastníků zápisu. Počet účastníků je důležitý k časovému harmonogramu. Úzce tento údaj souvisí s plánováním aktivit a činností na jednotlivých stanovištích, aby jich nebylo mnoho nebo naopak málo. Organizačně měla zápis v ZŠ Rudoltice na starosti jedna paní učitelka, která připravila strukturu zápisu, výzdobu a oslovila své kolegyně, které si rozdělily stanoviště. Každé stanoviště si poté zajistila každá paní učitelka sama.

Škola měla zažitý systém, jakýsi předem daný mustr zápisu do prvních tříd, který se stále opakuje každý rok. Změna nastala ve školním roce 2019/2020, kdy z důvodu pandemie COVID – 19 a nařízení vlády se nemohl uskutečnit zápis do prvních tříd za přítomnosti dětí z bezpečnostních důvodů.

Z rozhovoru s panem ředitelem jsme se dozvěděli, jak škola vyřešila tuto nečekanou událost. Vedení školy spolu s učitelkami ZŠ sepsali informace k zápisu na školní rok 2020/2021 na webové stránky školy. Zákonní zástupci dětí, kterým dovršil věk 6 let, vyplnili žádost o přijetí k základnímu vzdělávání a souběžně i zápisní lístek. Tyto závazné dokumenty potřebné k přijetí na zápis odevzdávali formou datové schránky, mailem či do poštovní schránky. Dále každý zákonný zástupce obdržel obálku, kde našel manuál o škole, kontakty do školy i nejbližších školských poradenských zařízení a v neposlední řadě charakteristiku dítěte, co vše má dítě umět před vstupem do základní školy.

6.7 Shrnutí výsledků a diskuse

V podkapitole shrnutí výsledků a diskuse byly formulovány tři výzkumné otázky, jejichž zodpovězení je hlavní cíl diplomové práce a následná diskuse, která obsahuje doporučení do praxe, což je praktický přínos diplomové práce.

VO 1: Jakým způsobem je při zápisu zjišťována a hodnocena úroveň jemné motoriky u dětí?

Bednářová a Šmardová (2011) ve své publikaci Školní zralost, co by mělo dítě umět před vstupem do školy uvádí jedním z primárních faktorů školní zralosti jemnou a hrubou motoriku. Autorky poukazují na důležitost osvojení si motorických dovedností. Hrubá motorika má velký vliv na pohyb dítěte, jeho zapojení se do kolektivu, koordinaci pohybů či rozvoj zrakového vnímání. Jedna z hlavních součástí jemné motoriky je grafomotorika, která slouží k uvolnění např. ramenního kloubu či zápěstí a je velmi důležitá na následné osvojení dovednosti psaní a např. správného držení tužky.

Na ZŠ v Rudolticích, kde jsme měli možnost realizovat výzkumné šetření pomocí pozorování zápisu do prvních tříd v roce 2019 a následného rozhovoru s panem ředitelem ohledně zápisu v době pandemie COVID-19. Zjistili jsme, že úroveň motoriky dětí bylo zjišťováno na dvou stanovištích. Prvním stanovištěm byl Povídanek, kde paní učitelka sledovala dítě při kresbě lidské postavy, zaměřovala jsem na správný úchop psací potřeby, jenž je velmi důležitý. Druhé stanoviště, které bylo vyloženě zaměřené na motoriku dítěte byl Hrádek, kde jsme měli možnost být součástí.

Paní učitelka by si měla během vykonávání aktivit dítěte zaznamenávat jeho současnou úroveň. Následně po skončení zápisu by měly učitelky ze všech stanovišť porovnat úroveň všech dětí a zkontrolovat, zda jsou připraveny na vstup do prvního ročníku základní školy.

Na ZŠ v Rudolticích jsem zpozorovali, že zaznamenávání úrovně dětí proběhlo do připraveného archu, ale nebylo následně společné zhodnocení s ostatními paními učitelkami. Po rozhovoru s vedením školy jsme se dozvěděli, že se tak jedná z důvodu již dopředu ověřených a zjištěných schopností dětí. Součástí této školy je mateřská škola, ze které se hlásí děti k dalšímu vzdělávání na této škole. Učitelky ZŠ jsou dopředu informovány, jaké děti se budou účastnit zápisu. Zápis je pro děti a jejich rodiče velkým okamžikem a životním zážitkem, avšak na této škole pro pedagogy není žádným překvapením, již dopředu vědí, kdo z dětí na zápise uspěje a kdo z nich bude potřebovat návštěvu PPP a následný odklad školní docházky.

VO 2: Jakým způsobem školy při zápisu zohledňují úroveň jemné motoriky dětí při technických dovednostech?

Lišková (2018) ve svém článku Zápis do 1. třídy - ano, ne, jak a proč? (online) zdůrazňuje důležitost zápisu a uvádí, co pozorujeme „*trpělivost a soustředění, schopnost sebekontroly. Sledujeme, zda dítě umí využívat myšlenkovou analýzu a syntézu, je schopno orientace v rovině. Můžeme posoudit úroveň kritického myšlení, jemné motoriky i představitosti*“.

Školy při zápisu do prvních tříd zohledňují úroveň motoriky dětí při technických dovednostech nenásilnou formou „hravými“ činnostmi na stanovištích při zápisu. V ZŠ v Rudolticích, ale nebyla technická dovednost stěžejním faktorem vyšetření školní zralosti dítěte. Byla pouze jako doplněk ostatních stanovišť. V této škole ví, že je grafomotorika podstatná pro další rozvoj dítěte, ale neberou komplexně technické dovednosti jako ty nejhlavnější, kvůli kterým by měl být doporučen popřípadě odklad školní docházky.

Podle mého názoru je na většině škol důležitá oblast komunikace, matematických předpokladů a celková sociální, psychická a fyzická zralost dítěte. Vzhledem k současné situaci dnešních dětí, již nemají zájem o manuální zručnost. Všechno to vyplývá z aktuálního dění ve společnosti. Dnešní děti nechtějí být farmáři, truhláři či cukráři, jejich vysněné povolání je v nejlepším případě být zavřený v teplé kanceláři či pracovat z domu na home-office přes počítač. Technika ovládá celý svět aniž bychom si to uvědomovali, začíná být nedílnou a neodmyslitelnou součástí našich životů.

VO 3: Kterými faktory jsou učitelé ovlivňováni při plánování a přípravě zápisu do školy?

Pro organizaci zápisu je vyhláškou č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů stanoveno, že rozhovor pedagogického pracovníka s dítětem trvá maximálně 20 minut. „*Uvedená maximální doba přímé komunikace odpovídá věkové vyzrálosti a schopnostem dítěte se soustředit. Pokud škola připraví i jiné aktivity spojené se sledováním dovedností dítěte*

na různých místech školy s rozličnými formami podobné herním činností, může být tato doba nejvýše 60 minut.“

ZŠ v Rudolticích měla stanovené faktory, které ovlivnily učitele při plánování zápisu. Jeden z hlavních bylo vědět počet účastníků zápisu z důvodu rozdělení časového plánu.

Škola má vytvořený „mustr“ zápisu do prvních tříd, který několik let po sobě opakuje. Vždy trochu pozmění obsah, aby se činnosti obměňovaly, ale princip putování královstvím je stále stejný. Významný faktor, který ovlivnil jejich osvědčený zápis byl ve školním roce 2019/2020, kde z důvodu pandemie COVID – 19 a nařízení vlády se nemohl uskutečnit zápis do prvních tříd za přítomnosti dětí z bezpečnostních opatření a zdravotních důvodů. Vedení školy spolu s paními učitelkami sepsali informace k distančnímu zápisu. Tento druh zápisu podle rozhovoru s panem ředitelem nebyl dostatečný a podle něho chybělo u zápisu jakési kouzlo, kdy děti prochází školu. Což je pro děti a jejich rodiče velký zážitek a je škoda, aby děti o tuto akci a důležitý milník v jejich životě přišly. Škola vyřešila alternativní způsob osobního setkání dětí, rodičů, paní učitelky 1. ročníku a paní vychovatelky. Společné setkání se uskutečnilo v okamžiku, kdy bylo trochu zmírněno vládní opatření na setkání se osob.

Pro vyhledávání prací na podobné téma jsme použili databáze Science direct a E-zdroje. Dohledali jsme spoustu odborných článků a studií, a také diplomových prací na téma posuzování jemné motoriky při vstupu do základní školy. Autoři se především zaměřují na posuzování školní zralosti. Avšak i přes velké množství jsme nedohledali práce, které by se zabývaly konkrétně úrovní motoriky dítěte při vstupu do ZŠ v kontextu technických činností.

6.8 Doporučení do praxe

Doporučení do praxe je primárně určeno pro pedagogy na základních a mateřských školách. Je důležité podpořit tyto pedagogy a inspirovat je v tvorbě vlastních didaktických materiálů a pomůcek pro ověření jemné motoriky při zápisu do prvních ročníků. Vytvořili jsme ukázkový zápis do první třídy založený na ověřování školní zralosti s větším zapojením jemné motoriky.

Strukturovaný zápis do 1. tříd ZŠ na motivy pohádky O Perníkové chaloupce

Popis projektu: Zápis je určen pro děti předškolního věku, kteří podali přihlášku k základnímu vzdělávání. Projekt slouží k vyšetření úrovně školní zralosti při zápisu do 1.ročníku základní školy s větším zapojením jemné motoriky.

Délka projektu: 7 tematických stanovišť

Očekávané výstupy: dítě:

- zvládá základní manuální dovednosti při práci s materiály
- pracuje podle slovního návodu a předlohy
- dokáže reagovat na pokyny paní učitelky

Mezipředmětové přesahy a vazby: technické dovednosti, komunikace, matematické schopnosti, hudební činnosti, orientace

Organizace prostorová: školní třída, tělocvična

Nutné pomůcky: viz samostatná příprava

Popis zápisu: Budoucí prvňáček se svými rodiči prochází postupně sedm stanovišť, kde se odehrávají činnosti a aktivity tematicky zaměřené k pohádce O Perníkové chaloupce. Jednotlivé třídy, kde jsou nachystány pro dítě nejrůznější úkoly nemají svůj vlastní název, ale obrázek, aby dítě předškolního věku poznalo, co ho bude v dané místnosti čekat. Přehled stanovišť, které na děti čekají a oblast, která je zde posuzována:

1. Vstup do budovy základní školy
2. Komunikace
3. Matematické schopnosti
4. Orientace
5. Motorika pohybů
6. Motorika ruky
7. Hudební činnosti

Na jednotlivých stanovištích sedí paní učitelky, jejich třídy jsou vyzdobeny prvky tak, aby dítě mělo pocit, že se odehrává v pohádce O Perníkové chaloupce.

1. VSTUP DO BUDOVY ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Popis stanoviště:

Při vstupu do ZŠ uvítá dítě i jeho rodinné příslušníky paní učitelka MŠ, která je oděna do kostýmu ježibaby. Spolu s ní zde stojí chlapci a děvčata z vyššího ročníku dané školy. Oni budou tzv. průvodci dětí pohádkovou školou.

Motivace:

„Dobrý den,

vítám Tě na zápise do 1. ročníku na ZŠ. Mám pro tebe důležitou listinu, ve které si budeš zaznamenávat splněná stanoviště pomocí vybarvením sladkostí. Abys nezabloudil, vyber si Jeníčka nebo Mařenku, který tě školou provede. Snaž se plnit zadané úkoly, co nejlépe dovedeš. Až budeš mít vše splněno a všechny sladkosti vybarveny, přijď zpátky za mnou. Přeji ti, hodně štěstí!“

Pomůcky:

Příloha č. 3: Pamětní list – Zápis O Perníkové chaloupce

2. KOMUNIKACE

Popis stanoviště:

Na dveřích je vyvěšen Obrázek č. 11. Paní učitelka sedí v lavici a čeká na dítě. Na lavici má připravené materiály (příloha č. 4, 5).

Motivace:

„Vítej, posad' se ke mně. Poznal, jsi podle obrázku na dveřích, co tě bude zde čekat?
Ano, budeme si spolu povídat.“

Aktivita 1: Rozhovor – otázky: Jak se jmenuješ?

Kde bydlíš?

Kolik je ti let?

S kým jsi přišel?

Jak se jmenují sourozenci, rodiče?

Jaká je tvá oblíbená pohádka?

Aktivita 2: Poznáš podle omalovánky, co je to za pohádku? (příloha č. 4)

Aktivita 3: Pokus se poskládat obrázky pohádky O Perníkové chaloupce, jak děj následuje za sebou, poté mi pohádku převyprávěj (příloha č. 5).

Pomůcky:

příloha č. 4, 5

pastelky

Obrázek č. 11

Obrázek č. 11: Stanoviště na rozvoj komunikace a navázání kontaktu

3. MATEMATICKÉ SCHOPNOSTI

Popis stanoviště:

Na stolečku jsou poskládané muchomůrky s čísly, pastelky, pracovní list – příloha č. 7

Motivace:

„Vítám tě v pohádkové třídě plné čísel. Jaké číslo je tvé oblíbené? Napočítáš do 5? Poznáš čísla? Pojďme se na ně podívat.“

Aktivita 1: Poznat čísla na muchomůrkách a správně seskládat od 1 do 6 (příloha č. 6).

Aktivita 2: Pracovní list – Geometrické tvary

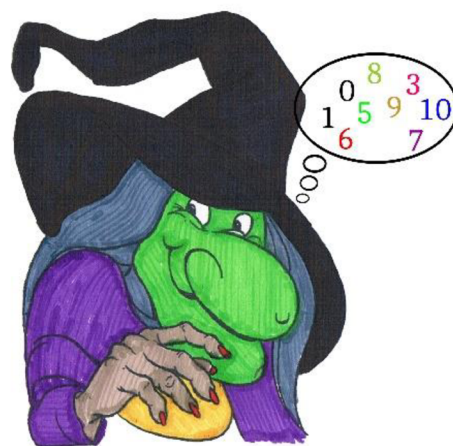
Dítě si vybere libovolnou barvu pastelky a zakreslí do domečku kolečko, čtverec, obdélník a trojúhelník podle zadání (příloha č. 7).

Pomůcky:

příloha č. 6, 7

pastelky

Obrázek č. 12

Obrázek č. 12: Stanoviště na rozvoj matematických schopností

4. ORIENTACE

Popis stanoviště:

Třída, do které dítě vstupuje se dekorována do prostředí tmavého hlubokého lesa.

Motivace:

„Chodíš rád do lesa? Co tam děláš? Nebojíš se v lese? Dokážeš najít cestu z lesa ven? Pomůžeš Jeníčkovi a Mařence se dostat domů?“

Aktivita 1: Pracovní list – Bludiště

Dítě hledá cestu Jeníčka a Mařenky domů (příloha č. 8).

Aktivita 2: Pracovní list – Perníčky

Dítě spojí řadu teček na perníčku podle vzoru (příloha č. 9).

Pomůcky:

příloha č. 8, 9

pastelky

Obrázek č. 13

Obrázek č. 13: Stanoviště na rozvoj orientace

5. MOTORIKA POHYBŮ

Popis stanoviště:

Zda je to možné využíváme prostor tělocvičny či široké chodby.

Motivace:

„Co dělal Jeníček a Mařenka na obrázku na dveřích? Správě, cvičí. Co ty a cvičení, cvičíš rád? Hraješ nějaký sport? Pojďme si spolu trochu zacvičit.“

Aktivita 1: Překážková dráha – paní učitelka vytvoří překážkovou dráhu z pomůcek, kterými škola disponuje

Ukázková překážková dráha:

1. Rovnováha na lavičce
2. Slalom mezi kuželkami
3. Prolezení tunelu
4. Chůze po šlápotách
5. Proskočení obručí
6. Přeskok žíněnek

Aktivita 2: Dítě si zaváže tkaničky na botách a zapne knoflíky na svetru.

Pomůcky:

na překážkovou dráhu

boty s tkaničkami

svetr s knoflíky

Obrázek č. 14

Obrázek č. 14: Stanoviště na rozvoj motoriky pohybů

6. MOTORIKA RUKY

Popis stanoviště:

Na lavici jsou materiály na dané stanoviště.

Motivace:

„Co rád děláš ve školce? Vyrábíte s paní učitelkou? Co jste vyráběli naposledy? My si spolu něco vyrobíme a nakreslíme.“

Aktivita 1: Kresba lidské postavy.

Aktivita 2: Pracovní list – Grafomotorické cvičení

Úkolem dítěte je dokreslit perníčky na střechu (příloha č. 10).

Aktivita 3: Vymodelování libovolného perníčku z modelíny.

Pomůcky:

příloha č. 10

pastelky

prázdné papíry

modelína

Obrázek č. 15

Obrázek č. 15: Stanoviště na rozvoj motoriky ruky

7. HUDEBNÍ ČINNOSTI

Popis stanoviště:

Na stanovišti se nachází klavír, klávesy či kytara a ozvučná dřívka.

Motivace:

„Co si myslíš, že budeme dělat na tomto stanovišti? Správně, budeme zpívat, jakou písničku máš rád?“

Aktivita 1: Zpěv písně či přednes básně dle volby dítěte.

Aktivita 2: Společný zpěv za doprovodu hudebního nástroje.

Aktivita 3: Opakování zadaného rytmu paní učitelkou na ozvučná dřívka.

Pomůcky:

ozvučná dřívka

klavír, klávesy nebo kytara

Obrázek č. 16

Obrázek č. 16: Stanoviště na rozvoj hudebních činností

UKONČENÍ ZÁPISU

Po absolvování všech stanovišť se dítě vrací zpět ke vstupu do ZŠ, kde začínal. Paní učitelka MŠ, která je převlečena za ježibabu zkontroluje pamětní list. Pokud má dítě splněné stanoviště, dostane odměnou dárek a tím pro něho zápis do 1. ročníku ZŠ končí.

Po odchodu dítěte ze stanoviště zapíše učitelka do připraveného hodnotícího archu úroveň školní zralosti, který najdeme v příloze č. 11. Po ukončení školního zápisu se sejdou všechny učitelky a jednotlivě projdou každého člena zápisu a dle zapsaných údajů v archu se rozhodnou o úrovni školní zralosti dítěte.

ZÁVĚR

Diplomová práce přináší náhled do problematiky úrovně motoriky dítěte při vstupu do ZŠ v kontextu technických dovedností. V teoretické části jsme se zaměřili na vymezení školní zralosti, charakteristiky předškolního a mladšího školního věku, dále vstup do prvních ročníků ZŠ. V poslední kapitole byly představeny technické dovednosti a zručnosti s vymezením základních pojmů a hlavním tématem rámcový vzdělávací program předškolního a základního vzdělávání.

Empirická část se zabývá výzkumem kvalitativního charakteru, který byl rozdělen na dvě hlavní metody. První metodou bylo pozorování zápisu do 1. ročníku v ZŠ Rudoltice. Tématem druhé části byl rozhovor s panem ředitelem ZŠ Rudoltice, s panem Mgr. Pavlem Dvořáčkem. Obsahem a tématem rozhovoru bylo, jak se realizoval zápis do 1. ročníků v době pandemie COVID – 19.

Hlavním cílem bylo odpovědět na tyto konkrétní výzkumné otázky: Jakým způsobem je při zápisu zjišťována a hodnocena úroveň jemné motoriky u dětí? Jakým způsobem školy při zápisu zohledňují úroveň jemné motoriky dětí při technických dovednostech? Kterými faktory jsou učitelé ovlivňováni při plánování a přípravě zápisu do školy? Na výzkumné otázky bylo odpovězeno na základě pozorování a rozhovoru s vedením školy.

Výstupem diplomové práce je příklad dobré praxe ve formě vytvoření strukturovaného zápisu do 1. ročníků ZŠ na téma pohádky O Perníkové chaloupce o sedmi stanovištích. Zpracovali jsme zápis s přílohami, jehož součástí je i metodický postup, ve kterém jsou popsány jednotlivé aktivity, náměty a činnosti. Samotná stanoviště se zabývají úrovní řeči, matematických schopností, schopnost orientace, úroveň motoriky pohybu a ruky a v poslední řadě hudební činnosti. Dále jsem spolu s ukázkovým zápisem vytvořili hodnotící arch úrovně školní zralosti dítěte, který slouží paní učitelce k diagnostice dětí při jednotlivých stanovištích.

Doufáme, že diplomová práce bude využita jako příklad dobré praxe a její výstup v podobě strukturovaného zápisu do 1. ročníků ZŠ bude využit a realizován v některé základní škole.

SEZNAM LITERATURY

1. BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy. 2. vydání. Brno: Edika, 2015. Moderní metodika pro rodiče a učitele. Předškoláci. ISBN 978-80-266-0793-9.
2. BENÍŠKOVÁ, Tereza. První třídou bez pláče. Praha: Grada, 2007. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-1906-1.
3. DANDOVÁ, Eva, Jana KROPÁČKOVÁ, Hana NÁDVORNÍKOVÁ, Daniela PRAVCOVÁ a Irena PŘÍKAZSKÁ. Školní zralost a odklady školní docházky. Praha: Raabe, [2018]. Školní zralost. ISBN 978-80-7496-373-5.
4. DITTRICH, Pavel. Pedagogicko-psychologická diagnostika. Praha: H & H, 1992. ISBN 80-85467-69-0.
5. FASNEROVÁ, Martina. Prvopočáteční čtení a psaní. Praha: Grada, 2018. Pedagogika. ISBN 978-80-271-0289-1.
6. FASNEROVÁ, Martina. Vybrané kapitoly z elementárního čtení a psaní. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. Skripta. ISBN 978-80-244-3143-7.
7. FRIEDMANN, Zdeněk a Pavel PECINA. Didaktika odborných předmětů technického charakteru. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 88 s. ISBN 9788021063006.
8. HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
9. HONZÍKOVÁ, Jarmila a Ján BAJTOŠ. *Didaktika pracovní výchovy na 1. stupni ZŠ*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-255-1.
10. JÄGER, Barbara a Stephen SOKOLOFF. *Welcome to Austria: Province of Upper Austria*. Linz: Office of the Provincial Government of Upper Austria, 2010. DVR: 0069264.
11. JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ. Je naše dítě zralé na vstup do školy?. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4750-7.
12. KOLÁŘ, Zdeněk. Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2.
13. KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a Branislav PUPALA. Předškolní a primární pedagogika = Předškolná a elementárna pedagogika. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-828-9.

14. KŘIŠŤANOVÁ, Ladislava. Diagnostika lateralit a metodika psaní levou rukou. 4. upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 1998. ISBN 80-7041-914-8.
15. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché. ISBN 80-247-1284-9.
16. NÁDVORNÍKOVÁ, Hana. Polytechnické činnosti v předškolním vzdělávání. Praha: Raabe, [2015]. ISBN 978-80-7496-194-6.
17. OTEVŘELOVÁ, Hana. Školní zralost a připravenost. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1092-4.
18. PILAŘOVÁ, Dagmar a Petr, ŠIMEK. Diagnostika školní zralosti. Praha: Raabe, 2012. ISBN 978-80-87553-52-7.
19. PROVÁZKOVÁ STOLINSKÁ, Dominika. Polytechnické vzdělávání v prostředí mateřské školy. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. Ostatní odborné publikace. ISBN 978-80-244-4735-3.
20. PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. Pedagogický slovník. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
21. Ptáček, Radek a Kuželová, Hana. Vývojová psychologie pro sociální práci. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, 2013. 64 s. ISBN 978-80-7421-060-0.
22. PUGNEROVÁ, Michaela a Ivana DUŠKOVÁ. Z předškoláka školákem. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-0573-1.
23. SOVÁK, Miloš. Lateralita jako pedagogický problém. Praha, 1962.
24. SVOBODOVÁ, E., Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9.
25. ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. Vývojová psychologie: studijní opora. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2013. ISBN 978-80-7464-302-6.
26. ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.
27. VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Vydání druhé, doplněné a přepracované. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.
28. ZELINKOVÁ, Olga. Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: nástroje pro prevenci, nápravu a integraci. Praha: Portál, 2001. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-544-X.

Internetové zdroje:

29. An Examination of Concepts of School Readiness Among Parents and Educators in Ireland. *TU DUBLIN* [online]. Minister for Children and Youth Affairs: Published by Government Publications, Dublin, 2016 [cit. 2021-6-30]. Dostupné z: <https://arrow.tudublin.ie/cgi/viewcontent.cgi?article=1031&context=aaschsslrep>
30. British education system. *BRIGHT WORLD* [online]. 2019 [cit. 2021-6-30]. Dostupné z: <https://www.brightworldguardianships.com/en/guardianship/british-education-system/>
31. BUNDESMINISTERIUM FÜR BILDUNG. *Standardisierte Verfahren*. Schulpsychologie Bildungsberatung [online]. Vídeň, 2017 [cit. 2017-06-22]. Dostupné
32. EDUCATION AUTHORITY. School Starting Age: A Guide for Parents. *EA Educational Authority* [online]. Belfast, 2015, 12 [cit. 2017-06-08]. Dostupné z: www.eani.org.uk/resources/assets/attachment/full/0/30157.PDF
33. HAVLÍKOVÁ, Magdalena. Zda je dítě zralé na školu, poznáte podle hry, kresby i pozornosti. *IDNES* [online]. 2014 [cit. 2021-6-30]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/onadnes/vztahy/skolni-zralost-skolni-pripravenost.A141203_145729_deti_haa#utm_source=sph.idnes&utm_medium=richtext&utm_content=clanek-box
34. HUGHES, Claire. The transition to school. *The psychologist* [online]. 2015, 28(9), 4 [cit. 2017-05-17]. Dostupné z: <http://thepsychologist.bps.org.uk/volume-28/september-2015/transition-school>
35. OPATŘENÍ K ZÁPISŮM DO ZŠ PRO ŠKOLNÍ ROK 2020/2021 [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2021 [cit. 2021-03-13]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/opatreni-k-zapisum-do-zs-pro-skolni-rok-2020-2021>
36. Osvojovanie zručností a návykov. *Psychologia* [online]. [cit. 2021-6-30]. Dostupné z: <http://psychologia.studentske.eu/2008/09/osvojovanie-zrunost-nvykov.html>
37. Perníková chaloupka. *Výtvarná výchova* [online]. [cit. 2021-6-30]. Dostupné z: <http://vytvarna-ychova.cz/tag/pernikova-chaloupka/>
38. Rámcové vzdělávací programy. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. [cit. 2021-6-30]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp>

39. Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání. *MŠMT* [online]. 2018 [cit. 2021-6-30]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/45304/>
40. Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání. *MŠMT* [online]. 2017 [cit. 2021-6-30]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/41216/>
41. SLOWÍK, Josef. Obsah, metody a formy polytechnické výchovy v mateřských školách [online]. Plzeň: Západočeská univerzita, 2015 [cit. 2021-6-30]. ISBN 978-80-261-0560-2.
42. STANDARDS AND TESTING AGENCY. *Reception baseline comparability study: Results of the 2015 study* [online]. Londýn: the National Archives, 2016 [cit. 2017-06-04]. ISBN 978-1-78644-177-5. Dostupné z: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/514581/Reception_baseline_comparability_study.pdf
43. Věstník MŠ a kultury a informací, 1967, roč. XXIII, seš. 4 z 10. 2. 1967, čj. 5642/67.
44. *Vyhláška č.48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky*. Dostupné také z: <https://www.msmt.cz/file/38827/>
z: <http://www.schulpsychologie.at/bildungsinformation/beim-schuleintritt/lehrerinnen/testverfahren/?L=0%27A%3D0>
45. ZÁKON Č. 561/2004 Sb., školský zákon. [online]. [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#cast1>

SEZNAM ZKRATEK

ZŠ	základní škola
MŠ	mateřská škola
PPP	pedagogicko-psychologická poradna
SPC	speciálně pedagogické centrum
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
RVP	Rámcový vzdělávací program
ŠVP	Školní vzdělávací program
RVP PV	Rámcový vzdělávací program předškolní vzdělávání
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program základní vzdělávání
č.	číslo
tzn.	to znamená
např.	například

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1: Překážková dráha

Obrázek č. 2: Chůze po šlápotách

Obrázek č. 3: Navlékání korálek

Obrázek č. 4: Navlékání korálek dětmi

Obrázek č. 5: Zapínání knoflíků

Obrázek č. 6: Zapínání knoflíků dětmi

Obrázek č. 7: Pomůcky na výrobu ježka

Obrázek č. 8: Zatloukání hřebíčků dětmi

Obrázek č. 9: Ukázka hotových výrobků

Obrázek č. 10: Výrobek dívky s odkladem

Obrázek č. 11: Stanoviště na rozvoj komunikace a navázání kontaktu

Obrázek č. 12: Stanoviště na rozvoj matematických schopností

Obrázek č. 13: Stanoviště na rozvoj orientace

Obrázek č. 14: Stanoviště na rozvoj motoriky pohybů

Obrázek č. 15: Stanoviště na rozvoj motoriky ruky

Obrázek č. 16: Stanoviště na rozvoj hudebních činností

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Schéma kurikulárních dokumentů

Tabulka č. 2: Systém cílů RVP PV

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Očekávané výstupy ve vzdělávacím oboru Člověk a svět práce

Příloha č. 2: Pamětní list – zápis ZŠ Rudoltice

Příloha č. 3: Pamětní list – zápis O Perníkové chaloupce

Příloha č. 4: Omalovánka O Perníkové chaloupce

Příloha č. 5: Obrázky z pohádky O Perníkové chaloupce

Příloha č. 6: Muchomůrky s čísly

Příloha č. 7: Pracovní list – geometrické tvary

Příloha č. 8: Pracovní list – bludiště

Příloha č. 9: Pracovní list – perníčky

Příloha č. 10: Grafomotorické cvičení

Příloha č. 11: Hodnotící arch školní zralosti

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 Očekávané výstupy ve vzdělávacím oboru **Člověk a svět práce**
(Výzkumný ústav pedagogický, 2008)

PRÁCE S DROBNÝM MATERIÁLEM   Očekávané výstupy – 1. období   žák   ČSP-3-1-01 vytváří jednoduchými postupy různé předměty z tradičních i netradičních materiálů   ČSP-3-1-02 pracuje podle slovního návodu a předlohy   Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření: žák   ČSP-3-1-01p zvládá základní manuální dovednosti při práci s jednoduchými materiály a pomůckami; vytváří jednoduchými postupy různé předměty z tradičních i netradičních materiálů   ČSP-3-1-02 pracuje podle slovního návodu a předlohy   Očekávané výstupy – 2. období   žák   ČSP-5-1-01 vytváří přiměřenými pracovními operacemi a postupy na základě své představivosti různé výrobky z daného materiálu   ČSP-5-1-02 využívá při tvořivých činnostech s různým materiálem prvky lidových tradic   ČSP-5-1-03 volí vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu   ČSP-5-1-04 udržuje pořádek na pracovním místě a dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce; poskytne první pomoc při úraze   Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření: žák   ČSP-5-1-01p vytváří přiměřenými pracovními postupy různé výrobky z daného materiálu   ČSP-5-1-02p využívá při tvořivých činnostech s různým materiálem vlastní fantazii   ČSP-5-1-03 volí vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu   ČSP-5-1-04p udržuje pořádek na pracovním místě a dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce; poskytne první pomoc při drobném poranění

KONSTRUKČNÍ ČINNOSTI   Očekávané výstupy – 1. období   žák   ČSP-3-2-01 zvládá elementární dovednosti a činnosti při práci se stavebnicemi   Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření: žák   ČSP-3-2-01 zvládá elementární dovednosti a činnosti při práci se stavebnicemi   Očekávané výstupy – 2. období   žák   ČSP-5-2-01 provádí při práci se stavebnicemi jednoduchou montáž a demontáž   ČSP-5-2-02 pracuje podle slovního návodu, předlohy, jednoduchého náčrtu   ČSP-5-2-03 dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce, poskytne první pomoc při úraze   Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření: žák   ČSP-5-2-01 provádí při práci se stavebnicemi jednoduchou montáž a demontáž   ČSP-5-2-02 pracuje podle slovního návodu, předlohy, jednoduchého náčrtu   ČSP-5-2-03p udržuje pořádek na svém pracovním místě, dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce, poskytne první pomoc při drobném úraze   - užívá jednoduché pracovní nástroje a pomůcky

PĚSTITELSKÉ PRÁCE

Očekávané výstupy – 1. období

žák

ČSP-3-3-01 *provádí pozorování přírody, zaznamená a zhodnotí výsledky pozorování*

ČSP-3-3-02 *pečuje o nenáročné rostliny*

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák

ČSP-3-3-01p *provádí pozorování přírody v jednotlivých ročních obdobích a popíše jeho výsledky*

ČSP-3-3-02 *pečuje o nenáročné rostliny*

Očekávané výstupy – 2. období

žák

ČSP-5-3-01 *provádí jednoduché pěstitelské činnosti, samostatně vede pěstitelské pokusy a pozorování*

ČSP-5-3-02 *ošetřuje a pěstuje podle daných zásad pokojové i jiné rostliny*

ČSP-5-3-03 *volí podle druhu pěstitelských činností správné pomůcky, nástroje a náčinní*

ČSP-5-3-04 *dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce; poskytne první pomoc při úrazu*

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák

ČSP-5-3-01p *dodržuje základní podmínky a užívá postupy pro pěstování vybraných rostlin*

ČSP-5-3-02p *ošetřuje a pěstuje podle daných zásad pokojové i jiné rostliny a provádí pěstitelská pozorování*

ČSP-5-3-03 *volí podle druhu pěstitelských činností správné pomůcky, nástroje a náčinní*

ČSP-5-3-04p *dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce; poskytne první pomoc při úrazu na zahradě*

PŘÍPRAVA POKRMŮ

Očekávané výstupy – 1. období

žák

ČSP-3-4-01 *připraví tabuli pro jednoduché stolování*

ČSP-3-4-02 *chová se vhodně při stolování*

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák

ČSP-3-4-01p *upraví stůl pro jednoduché stolování*

ČSP-3-4-02 *chová se vhodně při stolování*

Očekávané výstupy – 2. období

žák

ČSP-5-4-01 *orientuje se v základním vybavení kuchyně*

ČSP-5-4-02 *připraví samostatně jednoduchý pokrm*

ČSP-5-4-03 *dodržuje pravidla správného stolování a společenského chování*

ČSP-5-4-04 *udržuje pořádek a čistotu pracovních ploch, dodržuje základy hygieny a bezpečnosti práce; poskytne první pomoc i při úrazu v kuchyni*

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák

ČSP-5-4-01p *uveče základní vybavení kuchyně*

ČSP-5-4-02 *připraví samostatně jednoduchý pokrm*

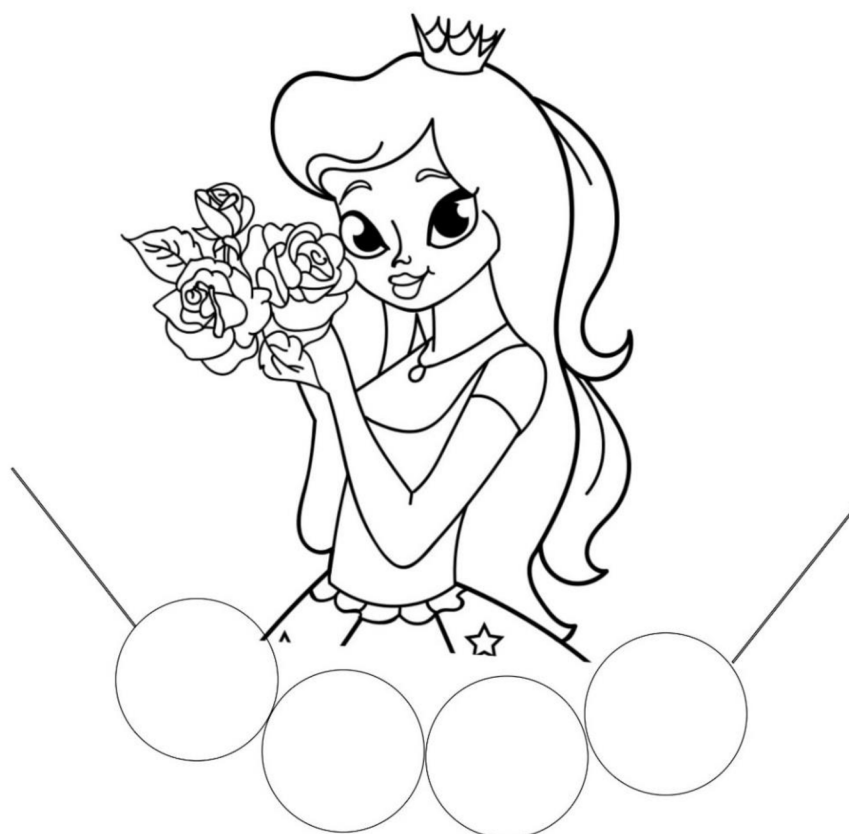
ČSP-5-4-03p *dodržuje pravidla správného stolování a společenského chování při stolování*

ČSP-5-4-04 *udržuje pořádek a čistotu pracovních ploch, dodržuje základy hygieny a bezpečnosti práce; poskytne první pomoc i při úrazu v kuchyni*

-

uplatňuje zásady správné výživy

Základní škola a mateřská škola Rudoltice

9. dubna 2019

Příloha č. 3 Pamětní list – zápis O Perníkové chaloupce

Vítám tě
na zápisu
do 1. ročníku

Příloha č. 4 Omalovánka O Perníkové chaloupce

Příloha č. 5 Obrázky z pohádky O Perníkové chaloupce

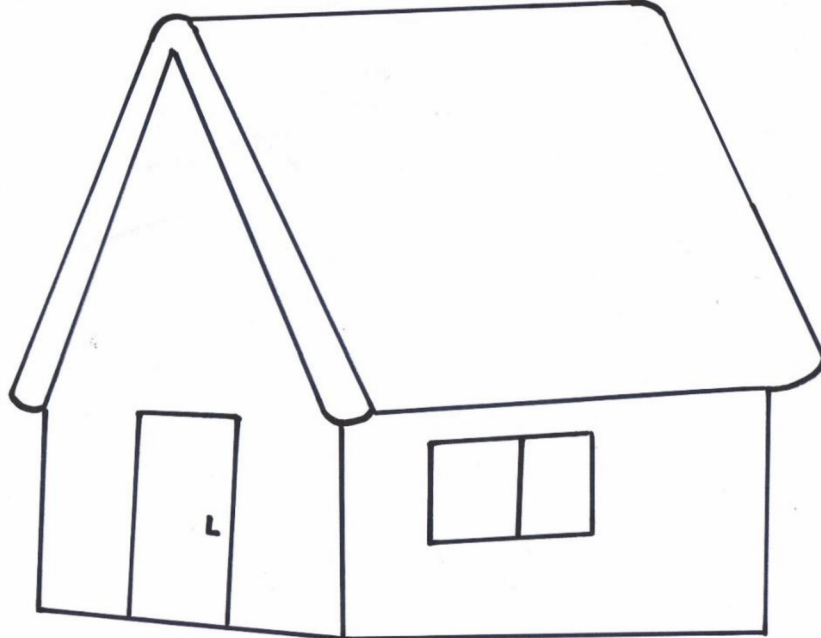
Příloha č. 6 Muchomůrky s čísly

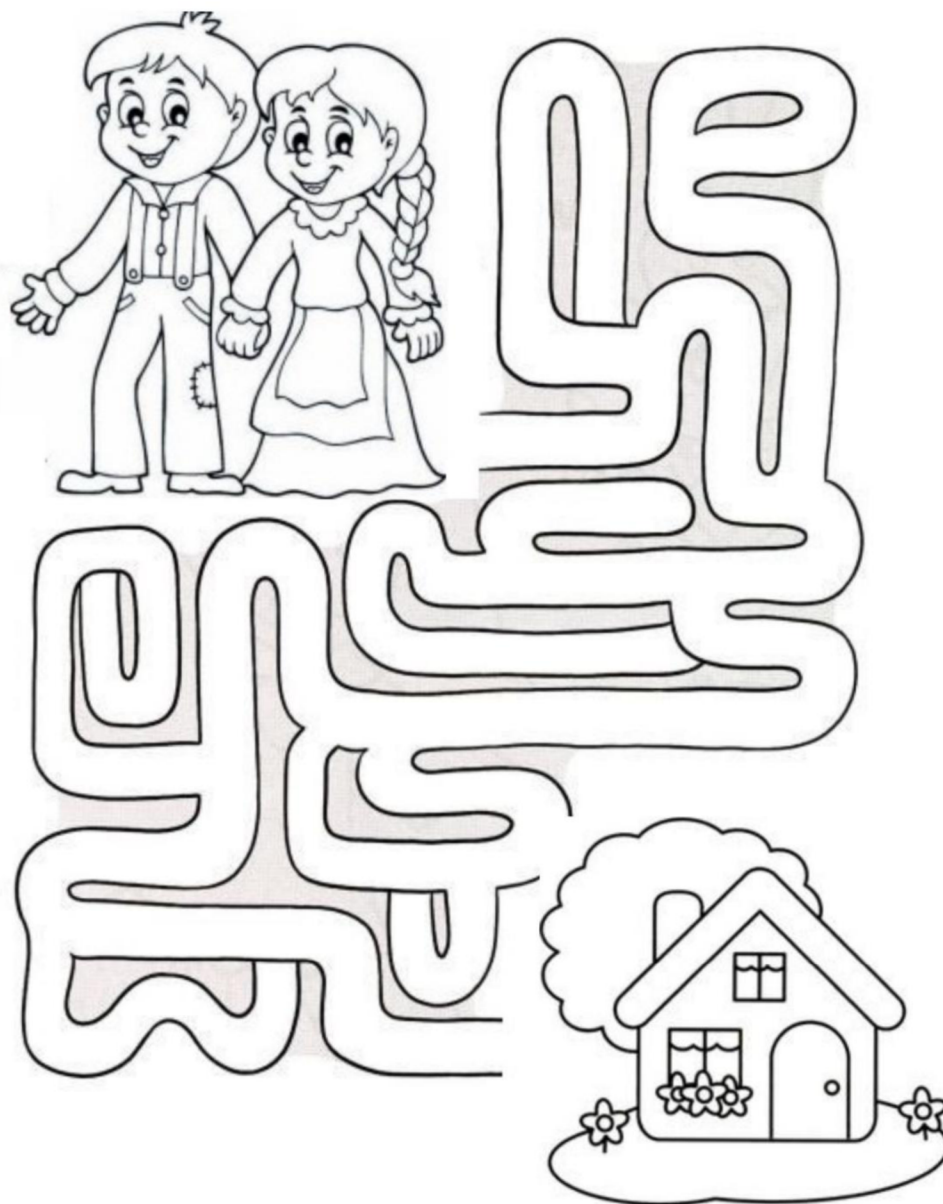
Příloha č. 7 Pracovní list – geometrické tvary

Zakresli do obrázku:

3 kolečka 4 čtverce 2 obdélníky 1 trojúhelník

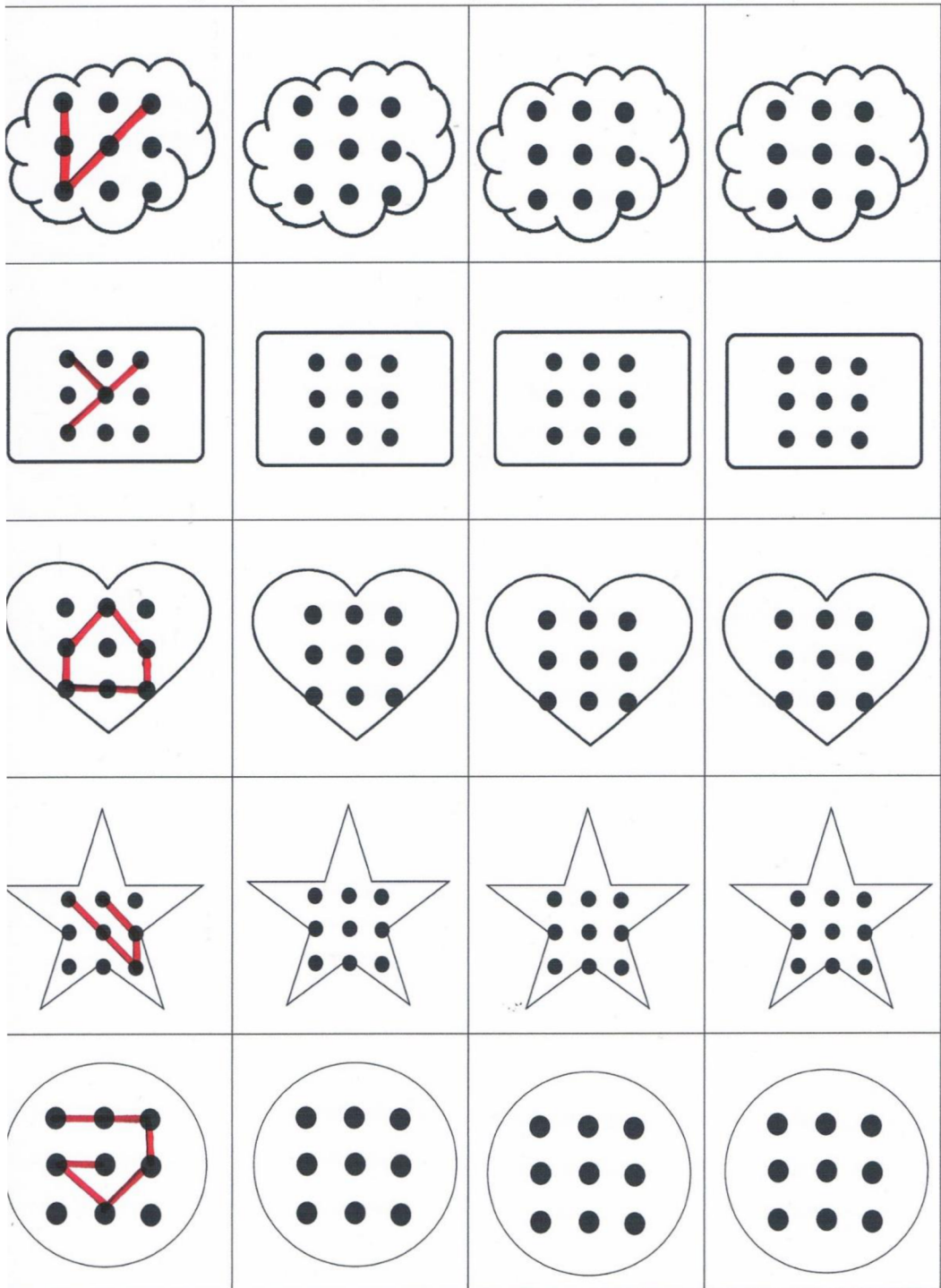

Pomoz najít Jeníčkovi a Mařence cestu domů.

Příloha č. 9 Pracovní list – perníčky

Kresli stejný vzor, jako je na prvním perníčku.

Dokresli na střechu perníčky.

Příloha č. 11 Hodnotící arch školní zralosti

Jméno dítěte: _____

Činnost	Zvládl sám	Zvládl s pomoci	Nezvládl
Rozhovor – odpovědi na otázky			
Složení pohádky podle dějové osy			
Převyprávění pohádky			
Počítání do šesti			
Poskládání čísel od 1 do 6			
Zakreslení geometrických tvarů			
Bludiště			
Spojení teček dle předlohy			
Překážková dráha			
Zavázání tkaniček			
Zapnutí knoflíků			
Kresba lidské postavy			
Grafomotorické cvičení			
Vymodelování perníčku			
Zpěv písně/ přednes básně			
Opakování zadaného rytmu			

ANOTACE

Jméno a příjmení	Pavla Málková
Katedra:	Katedra technické a informační výchovy
Vedoucí práce:	PhDr. Pavlína Částková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2021
Název práce:	Úroveň motoriky dítěte při zápisu do ZŠ v kontextu technických činností
Název v angličtině:	The level of children's motor skills at enrollment in primary school in the context of technical activities
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá problematikou úrovně motoriky dítěte při zápisu do ZŠ v kontextu technických činností. Cílem bylo nahlédnout na problematiku zápisů do 1. ročníků ZŠ z více úhlů pohledů. Výstupem diplomové práce je vytvořený strukturovaný zápis do ZŠ s metodickým postupem.
Klíčová slova:	zápis do ZŠ, školní zralost, technické dovednosti a zručnosti, jemná a hrubá motorika
Anotace v angličtině:	The diploma thesis deals with the issue of the child's level of motor skills when enrolling in primary school in the context of technical activities. The goal was to look at the issue of enrollment in the 1st year of elementary school from several perspectives. The output of the diploma thesis is a structured enrollment in primary school with a methodical procedure.
Klíčová slova v angličtině:	enrollment in primary school, school maturity, technical skills and abilities, fine and gross motor skills
Přílohy vázané v práci:	11
Rozsah práce:	75 stran
Jazyk práce:	český